

**Îtuni anaaé kéwareta mórabi
áíkuyo-yubaq Korítiani-marupaq
Póroma Îtu Káríqtoni
timáyíkarain-naqa watáa kítitana
Tóqtani agatáie.**

¹ kemá Póroma keráwáqá Îtu Káríqtoma mamá Áánûqtuqtaba aokarîq umátíkarai-kayukayopaq kágayaune. keráwáqá Áánûqtu wení waayúkama auráiyábá kákaitana tááyaraiye. ² máqtemma máqten-aukapake náayuwabi Îtu Káríqtokaq nunamummá kéte-kayukayopakaraq kágayaune. wemá yeráwákáráq ketáái uyátárai-nare. ³ íráqô-qtataakoma kaayoné-yátáákáráq ketibotáámá Áánûqtugaraq uyátárai-naqa Îtu Káríqtonopake keráwáqtê waíno.

⁴ Áánûqtuni kaayoné-yátáákáráq arummá amí-yátáákáráq anómma íráqô-qtataare. minnáyaba wemá Îtu Káríqtoma keráwáqá tímikaiye. minnáyaba kemá wekáq “tíkáie” kétune. ⁵ wemá taígani íráqô-qtataaqa keráwákáq mirá-uraiye. Îtu Káríqtokaq ketáái itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataaqtaba Áánûqtu tíwáqnaa uráie. miráitaq íbêqa keráwáqá minnáyaba ítama kétaqaae. keráwáqá kétaqaaopaq óq-wayukama kanaarâq minnáyaba timá-yiminoe. ⁶ min-íráqô-qtátááqtábá Îtu Káríqtoma keráwákáq

mirá-umatikaniye téq naayóbáqá timá tímikaunama íbêqa áraimma abarokáq uráiyé.

⁷ miráuma Áánûqtuni Aokaq-Áábíké máqten-iraqo-qtataaqa keráwáqá matáamma íbêqa uyátárai-naqa Ítu Káríqtoma abarokáq ínîqtaba keráwáqá awé kéoe. ⁸ keráwáqá awé kéiyana wemá keráwáqá tíwáqnaa umá akoqnáá kéinaq itáíq-itaiq ínoe. mi-kánáárqá ketáái uyátárai-naqa Ítu Káríqtoni íráqôn-annabi máapoana keráwáqti túbi íma makáiyé. ⁹ minnáyaba Áánûqtuma aati-aatimá aákaq makéna mirá kéiyé. keráwáqá wenáanikon-annabi máigaae téna tááyaraiyé.

¹⁰ miráimanibo ketíbâqawaayuo, uyátárai-naqa Ítu Káríqton-awikaq keráwáqtábá inaa kêtune. minná kímora-tuyanakaq máero. keráwáqá íma káqo-kaqo-tuyanamma itánômanibo paá mimórá aúqma máero. ¹¹ maará téq kêtune. ketíbâqawaayuo, keráwáqtábá unítíq ááiq-aimma keráwáqti aúkápimma kéte téta Karóini waayúkama timá tímikaae. ¹² yaímmyuma téq “kemá Póronnae” kétemma yaímmyuma téq “kemá Pítaanae” kétemma yaímmyuma téq “kemá Ítu Káríqtonnae” téq keráwáqá kéte. ¹³ Ítu Káríqtoni aúgoma taíganinaq wáiyó? ímiyé. wenaúgoma mimórá wáiyé. Póroma kaapaq-yátáq keráwáqtábáwáq pukáiyó? ímiyé. keráwáqá Póron-awikaq nommá pékaao? aaqáo ímiyé. ¹⁴ kemá maaminnáyaba timuqá kémarauene. kemá paá kaayaq-nákámá Karípugaraq Káéatigaraq nommá péqyikaraune. ¹⁵⁻¹⁶ miráuma móra-waigoma “Póron-awikaq nommá pékaune” téna íma kanaaráq tíniyé. íbêqa káqomma taákaq

immá Tépanati wení aara iyápógaraq nommá péqyikaraune. káqo-yugaraq nommá péqyikaranuno? íma taákaq kéune. ¹⁷ miráimanibo Ítuma kemmá íma timátikena tiráiyé: “uréwaq nommá péqyikaa.” téna Ítiraiye. ímibo wemá átê-wataama waabá-káyúkámá timá yiménúnayaba timátíkaraiye. kemá mibáq keráwáqtê máeqa keráwáqá íma ítama táganon-aimma íma timá tímikaune. máqte-qtataariq kaapaq-yátáq Ítuma pukéna keqtááyábá uráimma ítama tágaigaae tépoaq kemá Áánûqtuni akoqnáágoqtaba keráwáqá ítama tágai-aimma timá tímikaune. ¹⁸ mi-kátáámá kaapaq-yátáqtábá neginaagí-aimma yaímma kéte. mi-káyúkámá min-áímmá kéte-yuma yemá yawítíkinon-apaq uráin-amma kéwaraqe. miráimanibo ketáámá maami-káyúkámá Áánûqtuma kátobamatikaiqtaae mi-kátááyábá kêtunatae. minná “mi-kátáámá Áánûqtuni akoqnáágoni awaaméré.” téqtaa kêtunatae. ¹⁹ Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáágómá min-ákóqnááyábá maará kétiye:

“kemá itaí-wáyúkátí yúyánámmá yawítíma mamá abarokáqtáá ónune.

minnámo itaí-wáyúkátí yúyánámmá paá kaaqaari-yúyánáné.” téna Áánûqtuma kétiye.

²⁰ íbêqa keráwáqá ítama aónanune. minná min-ítaí-wáyúkámá yemá náakaraq mááo? mi-káyúkámá kaaqaari-yúyánáqtábámá agatáa-kayukama náakaraq mááo? mi-káyúkámá keráwáqtí túbáq itó-uma máeta téta “íbêq-kanaama itaí-wáyúkámá maa-márábí mááe” tíráá-yuma náakaraq mááo? ketáámá Áánûqtuni

itái-yátááqá káonaunanataama waayúkati itái-yátáákómá paátataakaa kéiyé. ²¹ mi-káyúkámá yemá yúyánápímmá téta “ketáámá itái-wáyúkáé” téta te-yúmá Áánûqtuma wení itái-yátáákáké yemmá íma iyúwáinata wení aúyánámmá íma kanaaráq mayánoe. ááqanibo Áánûqtuma wení itái-yátáákáké keqtáá atóbamatikarenataa amuqâ kémariye. máqte-kayukama átê-wataama Ítuqtaba itáiq-itaiq étama yemmá atóbanoe. maamin-áté-wátáámá ketáámá Ítuqtaba abarokáq waabá-káyúkábí túnnatataa ítama kétagaae. maamin-áímmá íma ummaa-áímmá wáipoata yaímma-wayukama náayuwabi yemá téta “ketáámá itái-wáyúkáé” téta te-yúmá min-áíqtábámá “neginaagí-aine” téta kéte. ²² Karíki-wayukama itái-yátááqtábá itánáae téta kéowata Ítiráaeo-wayukama awaaméq-yátááqá aónanaae téta kéoe. ²³ miráimanibo ketáámá waabá-káyúkáráqá maará téqtaa kêtunatae:

“Ítu Káríqtoma kaapaq-yátáq keqtááyábá pukáiyé.” téqtaa kêtunatae. min-áíkómá káqomma íma Ítiráaeo-wayukabimma neginaagí-aikaa kéitana Ítiráaeo-wayukabi íkarutaiye. ²⁴ miráimanibo máqtemma náayuwabi Áánûqtuma yááyaraimma yemá Ítiráaeo-wayukagaraq káqo-kayukagaraq kéitaae. minná Ítu Káríqtoma Áánûqtuni akoqnááqaraq itái-yátáákóní awaaméré. ²⁵ yaímma-wayukama Áánûqtuni watáayaba téta “neginaagí-aine” téta kétémanibo Áánûqtuni watáagoma móragaraq marabí-káyúkátí yúyánámmá uyátáraiye.

²⁶ ketíbâqawaayuo, Áánûqtuma keráwáqá tááyaina-

yupaama mi-kánáaráqá keráwáqá nói-mayaiyaq mayainô? paá arekâq umá-yuma keráwápíkémhá waayúkati yúrakaqa itái-wáyúkámá máqe-uraae. paá arekâq umá-yuma keráwápíkémhá keráwáqtí keqtiboní akoqnááma matááe.

²⁷ ímibo Áánûqtuma marabí-káyúkábíkémhá mamá paá-wayukama matáíye. mirá kéena waayúkama náayuwabi yemá yúyánápí téta “ketáámá itái-wáyúkáé” téta kéte-yuma yigaae-yátááqá yímikaiye. mi-káyúkámá yeqtí akoqnááma íma wái-yuma Áánûqtuma mamá kéyimena mi-káyúkámá náayuwabi yemá yúyánápí téta “ketáámá akoqnáá-wayukae” téta kéte-yuma yigaaerâq mamá yíkaraiye. ²⁸ yemá maará téta kéte: “Áánûqtuma máqte-kayukati aúkâapikemma paá-wayukama yiwíkaiye. mirá kéena waayúkama náayuwabi yemá paá-wayukama yiwéqtatuwaamma yiráátinena uráíye. minná Áánûqtun-aurakaq waayúkama yeqtí yúma maméta kéuyo-kayukama yemá paátataakaa kéomanibo paá-wayukama wemá uyátá-maqma itái-yátááqá yímikaiye. ²⁹ miráuma Áánûqtunopaq máqte-kayukama íma kanaaráq yúma maméta uí-ááímmá tínoe. ³⁰ aúge-tuwaraitaama ketáámá Ítugaraq yagaroqtáunataama min-áúwáráímmá Áánûqtuma keqtáá tímikaiqtaae. Áánûqtuma keqtáá Ítuma tímikaiqtaae. túyánákárâq wataágaraq wení aúyánákâq ketáámá itái-wáyúkámá aúkâunatae. Ítuma keqtááyábá íráqôniq umátikenataa Áánûqtun-aurakaq kateko-nâqá aúkáiye. Ítuma keqtáámá Áánûqtuqtaba aokarîq umátikenata ketáái kúmiq-yataapike tiwíkaiqtaae. ³¹ minnáyababoana Áánûqtuni

watáama agamatá-kánnáágómá kétéye:

“waayúkma yemá akoqnáá-aimma tínétama
uyátárai-nakoma nórawabi keqtáá
umátíkáiqtabataa wenaúma manéna uíno.”

téna kétéye.

2

¹ ketíbâqawaayuo, kemá áqnáabaq keráwáqtôpaq iráunama Áánûqtuma aamá keqtááyábá aúpáq yokaa umátíkaraiqtabataa arupú umá timá tímikaune. watáama timá tímikaunama keráwáqtábá ítama tágaikaae téq abarokáq tiráune. ² mi-kánááráqá kemá keráwáqtê máqe-uraunama yaímma-yataaqtaba túyánámmá itaíyábá ítíkaraimanibo paá Ítu Káríqtoma keqtááyábá pukáíqtaba ítaraune. paá minnýyaba wenamá kemá túyánámmá itaíyábá tíkaraune. ³ áraimma kemá keráwáqtê máqe-uraunama arupú umá kéitaawaq ateqte umá ikatíq kéeq tiyáátamma ayúkáune. ⁴ kemá karáwáqtê máeqa íma ítama táгаа-wataanapo keráwáqá yabiténááq uráune. ímiye. miráimanibo Áánûqtuni Aágoma ketí watáama tiráátimma minná arupú-aine. ⁵ Áánûqtunopaken-akoqnaayaba itaíq-itaiq ígáae téq kemá timá tímikaune. waayúkama paá yeqtáama itaíq-itaiq íma ígáae téq timá tímikaune.

⁶ itaí-yátáákómmá itaíq-itaiq umá yáqtoraiyabama ketáámá waayúkaarikaa kéunatae. maa-márábí-káyúkátí itaí-yátááqtábá téite oníkáá umá íma mórai q kéiyee. maa-márábí anómma yabíkáa-kayukati itaí-yátáákóráá umá mórai q íkeiyee. mi yabíkáa-kayukama pááqya-kannaabi yemá

ánataginoe. ⁷ maami itaí-yátááqtábátáá túnnama minná Áánûqtunopakene. itaí-wátáámá aúpáq-ámmá Áánûqtu naayóbáqá maa-márámá íma wáikaqa wemá Áánûqtuni tágama-yataaqtaba keqtaáráq yáíkaaq íyábá tarôq uráine. ⁸ maa-márábí anómma yabíkáa-kayukama yemá aati-aatimá maamin-áqtábámá íma tágama arupú kéoe. yemá tágama arupú urétaraa tágama-yataakoni uyátárai-naqa wemmá íma ikamínéta oné. miráimanibo yemá íma tágama arupú étama ááiq-i-wayukama Ítuqtaba “kaapaq-yátáq ko aráápamaraaro” tirááe. ⁹ Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáábí wení tágama-yataaqa íma arupú kéitena mirá kétiye:

“máqte-kayukati yúrakoma íaonai-yataakaraq máqte-kayukati yaákoma ítaa-qtataakaraq wááe. waayúkati yúyánápímmá aati-aatimá íma yabérai-qtataaqa wáíye.

maami-qtátááqá Áánûqtuma waayúkama náayuwabi weqtábá o-yúmá yokaa umáyíkaraine.”

téna kétiye. ¹⁰ Áánûqtuni Aokaq-Áágóní akoqnáánapo maami-qtátááqá keqtaámá tiráátiraiqtaae. Aokaq-Áágómá máqtemma aúpáq aúyoqma wái-qtataaqtabagaraq kéitaiye. ¹¹ itáaro. móra-waigoni aúyánámmá paá wení aágoma kéitaibo. móraiq uráimanibo anómma uyátá-maqma minnáe. Áánûqtuni Aokaq-Áágómá wenamá wenaúyánámmá kéitaibo. ¹² íbêqa Áánûqtuni Aokaq-Áágómá kémayaunaboqtaa Áánûqtuma tímikai-qtataaqtabataa kanaaráq itánúnatae. maa-márábín-áágómá ímatunatae. ¹³ ímibo Áánûqtuma

tímikai-qtataaqtatabataa ítama tágareqtaa óq-wayukama káyiraatunatae. Aokaq-Áágóní watáabi árain-aikoma Aokaq-Áágónópáké abarokáq kétunatae.

¹⁴ waayúkama Áánûqtuni Aokaq-Áágómá íma matáa-kayukama maami tímikai-qtataaqa Áánûqtuni Aágonopake kúmîmma íma kémayaae. mi-káyúkámá yetôpaqa maami tímikai-qtataakotaama neginaagí-yataakaa kéíye. maami-qtátááqtábámá yemá íma kanaaráq ítama táganoe. paá Aokaq-Áágóní akoqnáánapo ketáámá kanaaráq ítama táganunatae.

¹⁵ mi-káyúkámá náayuwabi Aokaq-Áágómá matáa-kayukama máqte-qtataakon áaimma ítama kétaqaapoana kanaaráq yainánoe. miráimanibo yemá náayuwabi Áánûqtuni Aágoma íma matáa-kayukama keqtaámá náayuwabi Áánûqtuni Aágoma matáuna-yutaama yemá íma kanaaráq yainánoe.

¹⁶ minnáyaba Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáágómá mirá kétiye:

“uyátárai-nakoni aúyánámmá náawa ítama ánatatukaiyo?

náawa kanaaráq uyátárai-nakoma aráátiniyo?”

mirá téna kétimanibo Ítu Káríqtoma wenamáárîq wenaúyánámmá ketáámá káonaunataamanibo waayúkama wení Aokaq-Áágómmá íma matáa-kayukama íma kanaaráq káonaae.

3

¹ ketíbâqawaayuo, áqnáabaq kemá Korítiani-marupaq iráunama kemá watáama iyápóraa umá tímá tímikaune. kemá miráuraunama minná keráwáqá Ítu Káríqtoqtabama taíbaq íma ítaraawaq

Áánûqtuni Aágoqtaba miráitaq kemá keráwáqá waayúkaarikaa umá íma kanaaráq timá tímikaune. keráwáqá áráábi-iyaporaá uráamma ²⁻³ keráwáqtí aáwaqa paá náamma wáqe-uraiye. keráwáqá kamááma naawai-kánáámá íaukaae.

yaímma keráwápíkémhá íbêkaraq waayúkaariqti watáama keráwáqá íma kanaaráq kéitaae. íbêkaraq maa-márábí-káyúkáráá umá aqnú-káyúkábóaq keráwáqtábámá kemá téq “kamááma naawai-kánáámá íaukaae” téq kêtune. keráwáqá keiyáá unítíq ááiq-aimma kéteq káqowa-kaqowamma koyukaayúmha kéumayikeq kéowana keráwáqtí tógoma ákáinaiq kéowana keráwáqtí táaikoma mamá maa-márábí-káyúkáráá kéoe. ⁴ keráwápíkémhá móra-nakoma téna “kemá Póronnae” tínana káqo-nakoma téna “kemá Aapóronnae” tínama keráwáqá áíkuteq mirá temhá maa-márágóní áaimma kémayaabo.

⁵ náawaq Aapóroma máiyó? náawaq Póroma máiyó? wetê-ketema kerátámá paá kaqtó-wayukae. abo Áánûqtuma ketáái watáanapo Ítu Káríqtoma itáíq-itaiq íyábá keráwáqá tíwáqnaa kéiyé. móra-mora-yutaama uyátárai-nakoma tímikai-mayaitaa kémayaunatae. ⁶ minnágoma maará-uraiye. keráwáqá miráuma yópi ányu-qtataakaa umá mááe. kemá ayummá uqmaráunana Aapóroma ányu-qtataapi nomhá atímakaimanibo Áánûqtuma keráwáqá mamá anómha káuqtikaae. ⁷ miráitana ayummá ukái-nakaraq nomhá atítai-nakaraq yenákámá paáyabae. miráitana Aokaq-Áágóqtábá mamá anómha káuqtikai-naqa Áánûqtuma wenamáae. ⁸ ayummá ukái-waigogaraq

nommá atítai-waigogaraq yenákámá yeqtí mimórá-máyáírákémhá móra-mora meyámmá mayáyóye. ⁹ kerátámá mákagoratama Áánûqtuqtaba mayaímá kémayayuka keráwáqá miráuma Áánûqtuni yómáramá mááe.

keráwáqá miráuma Áánûqtuqtaba ketáámá naammá umáraunaikaa umá mááe. ¹⁰ Áánûqtuma kemhá íráqôniq umátíkaraitapoaq kemá arúkáráq ábokaraq kanaaráq amá akoqnáá uráune. mikákémhá káqo-wama mitáyama kéíye. máqtemma naammá uráiya-yuma ábotaraq maqmá atáá-uráiya-yuma atéqma arútáaro. ¹¹ Ítu Káríqtoma wenamááríq wemá ábone. ítáaro. waayúkama mayaímá kémayetama mimórá-ábómmá arúbama íétama yemá Áánûqtuni naammá íma tarôq kéoe. ¹²⁻¹³ kanaamá abarokáq ínana wemá keqtáámá mamá yaináinata máqtemma aónanoe. minná yaímma-yuma akoqnáá-namma uráawata yaímma-yuma iyáátámma ayúqma urááe. yaímma-yuma yeqtí mayaímá Ítu Káríqtokaq matáamma miráuma waayúkama íráqô-qtataaqa minná óqtanapo naammá uráánikaa urááe. ánibo yaímma-yuma yeqtí mayaímá Ítu Káríqtokaq matáamma miráuma waayúkama paá-yanapo naammá uráánikaa urááe. Ítuma yauwéqma kumína-yupaama wemá máqte-kayukati mayaígómá “paá wániyo?” téna maqmá aónaniye. miráráá umá iragómá naapi kúraqma maqmá aónaniq umá wemá “paá wániyo?” téna ketáái mayaímá maqmá aónaniye. ¹⁴ máqte-kayukama Ítu Káríqtokaq mayaímá kémayaa-kayukama yeqtí mayaígómá paá wáinatama yemá

íráqô-meyamma mayánoe. ¹⁵ miráimanibo móra-nakoma wení mayaígómá íma paá wáinanama wení máqte-qtataaqa íwániye. miráráá umá wení naammá kamágitana wení máqte-qtataaqa kamáginíye. wemá wenamáárîq yawarápaginiqtaba yáubaginimma miráuma waayúkama naammá kaitata yoqamáana-toqmaana umá yáubaanikaa umá yáubanimanibo íráqô-meyamma íma mayániye.

¹⁶ máqtemma keráwáqá yagaroqtamá Áánûqtuni naammá máamma keráwáqá íyaq ítaraao? ániibo Áánûqtuni Aágoma keráwáqtê yagaroqtamá Áánûqtuni naaúpaqa kémaimma keráwáqá íyaq aónaraao? keráwáqá áraimma aónaaro. ¹⁷ miráiyata náayuwabi Áánûqtuni naammá mamá táíq étama Áánûqtu yekáráq mamá táíq umáyikaniye. keráwáqá Áánûqtuqtaba aokarîq umá naammá máápoana wemá miráráá íniye. ¹⁸ maaminnáyaba yaímma-wayukama íma iyuwáiyatawaq keráwáqá makátéro.

yaímma keráwápíkémhá túyánápímmá téq “kemá maa-márágóní áaimma áá ítarauna-naqune” téq mirá-túyánámmá kéitaa? mirámô kéeqa keráwáqtí túyánámmá Áánûqtukaq kémarreraq wenôpake itaí-yátááqá yimmá ítáaro. mirá kéeraq maa-márábí-káyúkámá iyuwáiyatawaq yemá keráwáqtábá “neginaaqí-wayukae” téta tímá tókáaro. ¹⁹ áraimma maa-márábí-káyúkátí itaí-yátáákómá Áánûqtun-aurakaq neginaaqí-yataare. wení watáama agamatá-kánnáágómá maará kétiye:

“min-ítaí-yátáákómá maa-márábí-káyúkábíké
kéyimma minnánapo Áánûqtuma waakápi

kémayikaiye.”
 téna ²⁰ ókaraq kétiye:
 “uyátárai-nakoma aónaimma maa-márábí-káyúkátí
 yúyánákómá paátataare.”
 téna kétiye.

²¹ miráuma túma mamé uí-áímmá téq móra-waigoqtabama “kemá wenámúne” téq ítero. Áánûqtuma keráwáqá máqte-qtataaqtaba ommá áqa kétimiye. ²² kemá Póroma Aapórogaraq Pítaagaraq keráwáqá tíwáqnaa íyábámá Áánûqtuma keqtaámá keráwáqá tímitukaiye. keráwáqá tíwáqnaa íyábámá maa-márábí-qtátááqá tímikaiye. máqte-qtataaqa naayóbáq abarokáq urái-qtataakaraq anaaékaq abarokáq ínî-qtataaqtabagaraq keráwáqti minnáe. aúwaraikaraq puígáráq minnágaraq keráwáqti minnáe. ²³ ánibo keráwáqá Ítu Káríqtona máawana ánibo Ítu Káríqtoma wemá Áánûqtunnae.

4

¹ miráipoaq keráwáqá Aapórogaraq kegáráqtábá túyánámmá ítátimekaratama minnáyaba taákaq máráaro. kerátámá paá Áánûqtuni mayaínákámúye. Áánûqtuma wení aúpáq-aráín-áímmá wenáaimma abarokáq mamá ígáae téna kekárátá timátíkaraikarataae. ² Áánûqtuma móra-nakoma wení mayaímá mayaíkáae téna ááyaitanama min-nákómá Áánûqtuma nóinabi timámîniq umá mirá íno. ³ ánibo ketí mayaígóqtábá keráwáqti túyánápímmá óq-wayukati yúyánápíkaráq nóinabi téq túyánámmá kéitaunamanibo kemá minnáyaba íma kamuqá kéitaune. ketí mayaígómá táiraq urái írágôniq kéiyó?

kemá kenámáárîq minnáyabama íma kéitaupo. ⁴ miráimanibo uyátárai-nakoni mayaígóqtábá otaammá kepímmá wáinanama minnáyaba íma kéitaupo. uyátárai-nakoma wenamáa kemmá kéyainaiye. ⁵ miráinaq waayúkati mayaígómmá uyátárai-nakoma íkukainaraqa íyainaaro. mi-qtátááqá íbêqa kumayupí wáimma anaaékaqa ópítáá mamá abarokáq íniye. máqte-kayukati yikaí-yátááqá mamá abarokátáá íniye. miráumatuwena Áánûqtu wemá mi-káyúkámá náayuwabi íráqô-meyamma mayáiya-kayukama íráqô-kataama timá-yiminiye.

⁶ mi-qtátááqá Aapórote kerátámá keráwáqtábá árain-aimma arutáinaiq ínôqtaba kerátá tiráátúyamma yáqtoqma akoqnáá ígáae téka keráwáqtôpaq kágayauye. kímora tiráátí-nakon-awiqa íma múte yauyéraq weqtábámá “kemá wennáé” téq ítero. ketúyánápímmá téq “kemá Áánûqtuni waayúkati aúkápimma anómúne” téq ítero. ⁷ ítáaro. keráwáqtí máqte-qtataaqa Áánûqtuma tímikaiye. miráuma keráwáqá mi-qtátáákóní áaimma íma máamma nôraq itaráq keráwáqtí túma mamé kéuyo?

⁸ keráwáqá tirun-íyápóyábá aáwaqa matáapoq íbêqa “ketáámá mútûq-aawaqa matáunatae” téraq kéteo? keráwáqtí táaikoma Aapórote kerátátí táaikoraa íkeibo keráwáqtí táaikoma taíbaq oótakaq yabíkáa-yuti yáaikoraa kéiye. miráimanibo árainma mi-kánááráqá keráwáqá yabi-í-wáyúkámá maíyakama Aapórote kerátágáráq mibáq yabiyéyúye.

⁹ maa-márábí-káyúkátí yúrakaqa keqtaámá náayubi Áánûqtuni timátíkarai-kayukataama yeqti yinaaépaq aqtóráqtáá kéyunatae. ketí túyánápímmá

Áánûqtu wemá mirápáq kéiyé. ánná-wayukama yiwíqmeta uréire uwáéta pááqya-kanaabi yíkamoniq umá ketáámá miraráá umá máunatae. miraráá umá waabá-káyúkátí yúrakaq keqtáá tíkamiyatama waayúkagaraq Áánûqtuni kaqtó-wayukagaraq itó-ureta taayoq ínôqtaae. ¹⁰ keráwáqá “Ítu Káríqtoqtaba itáuna-wayukama máunatae” téq keráwáqtí túma mamé uí-áímmá kétéwatama keqtááyábámá waayúkama téta: “yemá Ítu Káríqtoqtaba neginaagí-wayukae.” téta kéte. keráwáqá akoqnáá owaqtaamanibo ketáámá aqnúnîq kéunatae. mirá téraq keráwáqá túyánápímmá kéitao? keráwáqá anó-tiwiqa kéyaamanibo ketáámá ímiye. ímibo ketáámá tigaae kéiyé. ¹¹ min-ábáúráqá ketáái aáwaraa nommá íwáitana ketáái unáákáqtôgaraq yararéqé uráiyé. ketáái naa márûqa íwáitataboata waayúkama keqtáámá iyákáá umá yítayuyama tíkama wáráawaqtaa naaoq-naaoq uréire kéunatae. ¹² miráuma ketáámá mayaímá kémayeqtaa ketáái tiyáákakemma akoqnáá umá kémayaunatae. mí-máyáírákémá ketáámá aáwaqa meyanîq ónúna-meyaqtaa kémayaunatae. waayúkama keqtáá timá táíq kéumatikaawaqtaama ketáámá yemmá timá íráqôniq kéumayikaunatae. yemá keqtáámá tú-tiqa kétémeqtaama ketáámá minnágoni anónnáma yemmá íkeyimunatae. ¹³ yemá keqtááyábá táí-aimma kétéma-tikaawaqtaama ketáámá kaayoné-áínápó yemmá yauwéqma kétéma-yikaunatae. yeqtí yáaikoma ketááráqá mirá kéoe. minná ketáámá paátataaqa miráuma námô-yataakoni ámûraaq yamá kéweta aáwakoni áti-yataaqa umá iyabótúwáanikaa umá yemá ketááráqá mirán-

ááímmá tarôq kéumatikaaqtaae.

¹⁴ ketí tikáin-iyapo-annao, maamin-áúbámá kemá kágayaunama keráwáqá tigaaeráq matikáikóníq íkéune. ímiye. kemá keráwáqá tíwáqnaa ígóníq umá kágayaune. ¹⁵ Ítuqtabama keráwáqtí tirááti-wayukama taígani máamanibo taákaq máráaro. keráwáqtí keqtiboráá-náqá Ítu Káríqtoqak itáíq-itaiq iyábá kímora máíye. Ítuqtaba átê-wataama týábá timá tíkaraipoaq keráwáqtí keqtiboráá-náqá Ítuqtabama kemá máune. ¹⁶ miráitaq kemá inaa kétima-tikaune: “keráwáqá ketiyáánaubiqa máyáaro.” téq kétima-tikaune.

¹⁷ keráwáqtôpaqa máqtemma maami-qtátááqtábá timá-timikaae téq Tímotimma timákáunana kéwiye. Tímotima wemá Ítuqtaba timá-yimuna-wayukati aúkápíke-nare. ánibo wemá Ítukaq itáíq-itaiq uráíye. wemá kemmá tikáin-iyapoma Ítu Káríqtoqtaba akoqnáá umá itáíq-itaiq umá kéyaqtoraiye. wemá keráwáqtôpaq wénama ketáaimma Ítu Káríqtoqtaba máqtemma Áánûqtuni waayúkama mórabi áíkutaawaq tiráun-aikaraq keráwáqá taáqa yorániye.

¹⁸ wataama kemá itáunama minnâ yaímma keráwápkémmá téq “kemá anó-naqune” téq keqtí túyánápímmá kéte. Korítiani-marupaqa keqtábámá “yauwéqma íyaq wíniye” téraq túyánámmá kéitaa? ¹⁹ miráimanibo pááqya-kanaabimma uyátárai-nakoma akáinaqa kemá Korítiani-marupaqa ónúne. miráinaq kemá min-ánó-káyúkámá koma keyimone. maqmá yimónanune. áraimma yemá Áánûqtuni akoqnáama

matáá paá wataáwaq kéteo? ²⁰ Áánûqtuni yabíkái-qtataaqa paá-wataama íma wáíye. ímibo akoqnáá-yataare.

²¹ miráinaq kemá náaraq umá keráwáqtôpaqa yénúnô? kemá keráwáqá agamá kautónáaraq yokaa umá yénú keráwáqtí táí-aaipike waeréraq kaayonéwaq umátikanaaraq onúnô?

5

¹ yaímma-wayukama timá tímêmma keráwáqtí aúkáapimma “anómma kúmiq-yataaqa wáíye” tirááe. mi-kúmíq-yátáákómá itáíq-itaiq íkéo-kayukati kúmikoma anómma uyátáraiye. min-áíkómá mirá-uraiye. keráwápíkémamá móra-nakoma wenaboání ánáakomma yabítaiye. ² mi-qtátáaqá keráwáqtí aúkáapimma pááq kéitaqa náaraq umá keráwáqá itái-yátááqtábámá túma mamé uí-áímma tínô? keráwáqtí tirummá innayaba tigaaeyábá awaútuweraq máero. keráwáqtí aúkáapikemma mi-kúmíq-náqá waqmá paábaq ayúwáaro.

³⁻⁴ uyátárai-naqa Ítuni áwîkaqa min-nákómá aboání ánáakomma kumari-ááímmá tarôq i-nákómá kemá wemmá áqa yáíqtukaune. keráwáqá máqte-kayukama yááyama áíkuyoro. ánibo kemá túyánánápógáráq nunamunápógáráq keráwáqtê yagaroqtamá mánune. ketáái uyátárai-naqa Ítuni akoqnáábi áíkuyonunatae. ⁵ miráinaq keráwáqá mi-kúmíq-náqá áwíqma Tááqtaani ayáápi máráaro. miráiyana min-nákóní aúgoma Tááqtaani ayáápi puínanama anaaékaqa Ítuma wení kumínî-kanaaraqa min-nákóní arun-íyápómá mamá itó-uyakaniyo? ketáámá Ítuqtaaba yauwéqma awiraíkáae téqtaama

Tááqtaama ayúwáananataa min-náqá awíkена táimeyamma amíniye.

⁶ ímiye. keráwáqtí túma mamé uí-áímmá paátataare. mi pááqya-qtataaqa kara-káyúkátí yammá kamá itóqma anóniq i-qtátááqá áwîqa yíqtie. ⁷ táí-yiqtima iyaabótúwáaniq umá mi-táí-kúmíqá iyaabótúwáaro. miráiyatama tébakaq-yuma táigoma íma auránoe.

ítáaro. Ítu Káriqtoma Áánûqtuni tipi-típi-araaqa ketáái kúmiqtababoata ikákaamma mi-táigómá íma kémayaunatae. ⁸ miráinaqtaa Áánûqtuni aammá waráiyábámá ketáámá anómma aúqma waayúkaarikaa ónatae. yammá táí-yiqtirake kaqmá agamaráiya-tamma íma nanúnataamanibo yammá áraimma íráqôniq ínna-yamma nanúnatae. maamin-áwááméq-áíkoní áaimma maará kéiyé. ketáámá naayón-ááímmá táigokaraq áyámma í-yátáákáráq paábaq yuwánúnatae. ánibo ketáámá Áánûqtuma aammá íráqôkaraq árain-aikaraq mayánúnatae.

⁹ kemá keráwáqtôpaqa maamin-áímmá áqa agatáune. mi-káyúkámá yemá táí-aaimma ókaraq-okaraq umá tarôq o-káyúkáyôpakemma nékaq máaro. ¹⁰ miráimanibo ketáagoni áaimma minnáe. mi-káyúkámá náayuwabi Ítukaq íma itáíq-itaiq o-yúmá nékaq íma máaro. kebó-yátááqá tarôq kéeta oótaqtaba kéyikaitata yetábá ummaatamá mayáiyábá kéoe. yeráwáqtí yúyánámmá Áánûqtukaq ikémaraabo káqo-qtataaqaq uyátamaqma yíkái-qtataaqaq yúyánámmá kémaraae. miráimanibo miráráá-káyúkámá mirán-ááíkaráq taígani íma mááe. miráinaq keráwáqá máqtemma mirá-káyúkábikémmá nékaq máineqa keráwáqá

maa-márábíkémhá yuwéraq kóoro! ¹¹ ímibo ketáagoni áaimma maará kéiyé. mi-káyúkámá yemá téta “ketáámá Ítu Káríqtokaq itáíq-itaiq kéunatae” téta kétémanibo yemá táí-aaimma tarôq kéobo yeqtôpakemma nékaq máaro. yemá kumari-ááímmá tarôq éta egaamá káeta ummaatamá mayaíyábá éta yeqtí yúyánámmá áqnáabaq Áánûqtukaq ímaretamanibo káqo-qtataakaq yúyánámmá maréta taígani wááéni-nomma kéneta aíbôqnaaboq kéetabi óq-wayukaraq táí-aimma yimínéta miráiya-kayukatema aáwaga paá inaaro.

¹² mi-káyúkámá Ítu Káríqtoqtaba íma mórabi áikutaa-kayukama yemá yainaíyábámá minná íma ketí mayaímíye. miráimanibo mi-káyúkámá Ítu Káríqtoqtaba mórabi ketáátê áikutaa-kayukama yemmá yaináaro. yeráwáqá maamirá-kúmíq-yátáaríq kéiyaqtaama ketáámá yemmá yimáamma yiméqtaa akoqnaá umáyikanatae. ¹³ mi-káyúkámá náayuwabi Ítu Káríqtokaq itáíq-itaiq íma kéo-yuma Áánûqtuma yemmá yainániye. miráimanibo keráwáqá mi-tái-náqá keráwáqá áikutaiyapikemma paábaq matuwéraq keráwáqtôpakemma nékaq ákáaro.

6

¹ ánibo móra keqtíbâqawaama Ítuqtaba otaammá kutikaínaqa Ítukaq itáíq-itaiq íma kéiya-kayukayopaq yúbimma íma máráaro. ímibo wemmá yainaíyábá Áánûqtuni waayúkayopaq uréraq tero. ² anaaékaq-kanaaraqá Áánûqtuni waayúkama máqtemma maa-márábí-káyúkámá yabíqyíkareta yainánoe.

minnýabama íyaq ítaraao? miráinaq mi pááqyan-otaaqtabama kenamáárîq maqmá aónama yaináaro. ³ móra-yupaama yínnama ketáámá Áánûqtuopake kaqtó-wayukagaraq maa-márábi-qtátáákáráq yainánúnatae. íyaq ítaraao? miráinaq keráwáqá íbêqa pááqyan-otaamma yaináaro. ⁴ miráinaq nôraq itaráq keráwáqá Ítukaq íma itáíq-itaiq kéokayukabikemma yainái-nákókáqá uréraq ítama káonaao? ⁵ keráwáqá mirámô oqtábá “tigaeyátábá oro” téq ítama káonaune. keráwáqtí aúkápikemma móra-waigoma kaayaq-wátátí aúkápimma íyaq máenawaq kanaaráq mamá yenákámá yatí umáyikaniyo? keráwáqtí aúkápikemma kímora mirá-nákómá itai-yátáákáráq íyaq máiyoy? ⁶ keráwáqá Ítu Káríqtoqtabama keqtíbâqawaaraan-naqa yainái-nákókáq awíqme kéomanibo yainái-nákómá wemá Ítuqtabama keráwáqtí tîbâqawaaraan-naqa ímaiye. ⁷ mirá éqa keráwáqá mórabi íma maéq keráwáqtí táaikoma Ítu Káríqtoqtaba kárabaiye. miráuma min-ótáámmá enábâqawaama kuyakáinama kanaaráq kémayewaqaq minnýabaaamá íyaq tinónô? emá ayúwénanawaq wemá ení moyámmá kémayainaawaq minnýabama waabákáyúkámá íyaq timá-yiminono?

⁸ miráimanibo keráwáqá otaammá kéguyeqa keráwáqtí tîbâqawaayugaraq mamá komarummá umá kémayaae. kemá mirán-áímmá kéitaune. ⁹ mikáyúkámá keráwápíkémá náayuwabi mirá kéoyuma íráqô-qtataakoma Áánûqtuni márûpaqa íma yaímma mayánoe. minnýabaa kaaqaari-áímmá téq “keqtábá íma wáiyey” téq ítero.

yeráwáqá náayuwabi Áánûqtuma káqo-yuti yiménáápáq akáiya-yuma yemá íráqô-qtataaqa Áánûqtuni márûpaqa ímayanoe. kumari-ááímmá tarôq éta yeqtí yúgoma waagómá mamá waagótê kumari-ááímmá tarôq étama yemá íráqô-qtataakoma Áánûqtuni márûpaqa ímayanoe. ¹⁰ mi-káyúkámá náayuwabi taíbaq-otamma mamá áíkuyaba yikáina-yugaraq yemá náayuwabi taíbaq wááéni-nomma naa-yúgaráq yemá náayuwabi óq-wayukayaba táí-aimma timá yíkáa-yugaraq moyá-káyúkágáráq yemá máqtemma íráqô-qtataaqa Áánûqtuni márûpaqa ímayanoe. ¹¹ yaímma keráwápíkémhá mirákómá kéomanibo Ítuma teteráá umátikena keráwáqtí kúmiqa mamá paábaq yukáiyé. wemá keráwáqá tiwíkena Áánûqtuqtaba aokaq-wáyúkámá aútíkaraiye. ánibo íbêqa Aokaq-Áágómá Ítu Káríqtogaraq keráwáqá mamá kateko-wáyúkámá Áánûqtun-aurakaq aútíkaraiipoana Áánûqtuma keráwáqá kanaaráq tiwirániye.

¹² yaímma-wayukama mirá kéte: “íbêqa kemá naayón-ááíkomá atáá umá yáqtokaimma paá umágúne. íbêqa kemá ónááe tenna-yáqtáárîqa kanaaráq ónúne.” téta kéte. owé. miráimanibo yaímma-aaikoma keqtááyábá íma mamá íráqôniq umátíkaraiqtaae. áraine. minná kemá ánná-nakoraa umá naayón-ááínápó íma kéyaqtoraa-manibo óq-aaikoni ánná-nakoraa íyábá íkétikaiye.

¹³ yaímma-yuma mirá kéte: “aáwaqa tíyakoqtaba wáitana tíyakotaama aáwaqtaba wáiyé.” téta kéte. min-áímmá áraimanibo anaaékaqa Áánûqtuma tínnakanaaraqa aáwakogaraq tíyakogaraqtaa mi-kááyáqá

íma wáyoye. maakáqá maa-márábítáá ketáámá aáwaqa naíyábátáá íma máunatae.

ánibo ketáái túgoma kebó-ááíqtábá íma wáiyee. ímiye. ketáái túma uyátárai-nakonnae. ánibo wemá keqtirunóbáqtáá kémaiye. wemá wení aánapogaraq wení áainapogaraq ketáái tirunóbáqtáá maqma ógitikaniqtabataa kákaiye. ¹⁴taákaq máráro. Áánûqtuma uyátárai-nakomma pukáipike mamá itó-umakena aúgen-auwaraimma ámikaiye. wení akoqnáánapo ketáágáráq mamá itó-umatikenataa aúge-tuwaraimma timínîqtaae. ¹⁵keráwáqá móra-mora-yuma móra-aayapaq túma Ítu Káríqtoni aúma mááe. minnáyaba keráwáqá kéitaanabiyo? miráinaq kemá móra-aayapaq túma Ítuni aúrake mamá aakaq-nóinítí yúraqa arúbanuno? aaqáo ímiye. ¹⁶náawabi móra-waigoma wenaúma mamá aakaq-íníkóní aúgote yagaroqtaimmá wemá min-íníkótê mamá mimórá káuraaye. minnáyaba íyaqa ítaraao? minnáyabama Áánûqtuni wannaabí agamatán-áikómá kétiye:

“kaayaq-wáígórátámá mamá mimórá má auráyóye.”

téna kétiye.

¹⁷miráimanibo móra-waigoma uyátárai-nakote yagaroqtai-wáígómá wení aágoma Ítuni aágote yagaroqtamá mimórá káuraiye. ¹⁸miráuma kebó-ááíktábámá nékaq máero. káqo-kumiq-yataaqa kenamáárîq keráwáqtí túgoqtaba íma wáimanibo kebó-yátáárîq í-ááikómá keráwáqtí túgoqtaba wáiyee. ¹⁹Áánûqtuma Aokaq-Áágómá ketáái tirunóbáqtáá makáiqtaqtae ketáámá Aokaq-Áágóní

anó-monoq-nakaa umá kémaunatae. minnýyaba keráwáqá kéitaanabiyo? íbêqa keráwáqtí túma íma keráwáqtí minnáe. ²⁰ ímiye. keráwáqá Ítu Káríqtoma meyánîq uráiyee. mónekakemma íma meyánîq uráimanibo uyátá-maqma anó-qtataaqnapo meyánîq uráiyee. keráwáqá wení naaenápó meyánîq uráiyee. miráipoaq keráwáqtí túnapo Áánûqtukaq yaaguyábóro.

7

¹ keráwáqá aúbama agamá kemmá ítaapoaq íbêqa kemá yauwéqma timá-timenune. owé. waagómá íma aaramá mayánîmma íráqô-qtataare. ² waagómá aaramá mayánîmma minnágaraq íráqô-qtataare kêtune. abo min-nákómá wemá aaramá íma matáinanama káqon-inikoma wemmá yabitíniye. ánibo aaragógáráq waamô mayánîmma minnágaraq íráqô-qtataare. ³ awaikómá ánáakomma waayúkati aaraukaq-ááímmá amínana ánáakoma awaikómmá waayúkati aaraukaq-ááímmá amíno. ⁴ inaarúgómá waamô máyáimma wenaúma íma wennámíbo awaikónámíye. mórai q umá awaikómá wenaúgoqtaba íma amuqá maráinaiq ínîmanibo wenaúma ánáakonamiye. ⁵ awaikógáráqá ánáakogaraq kenákátí túma wenamé-wename iyábámá “aaqáo” íma tekaao. miráimanibo kenákámá téka pááqya-kanaabimma nékaka máeka uyátárai-nakokaq nunamummá téyaae tékama íráqône. mikáké pááqya-kanaabimma nunamummá timátuwekama móragaraq yauwéqma yagaroqtaakao. mirámô íyanama Tááqtaama timónáinama kenákátí túraqa náápaamma mamá

yabiyéka aqnúnîq íma íyana wemá kenákámá íma makáqma tímónaniye. ⁶ kemá Póroma min-áímmá túnnama kemá keráwáqá íma kéwaktunamanibo ⁷ kemá maará téq túyánámmá kéitaune. minná keráwáqá máqtemma kekáámô íyamma íráqômanibo Áánûqtuma keqtáá móra-mora-yutaama káqoniq-káqoniq umá tarôq umátikaraiqtaae. miráitana wemá keqtáá móra-mora-yutaama káqo-káqon-aaimma tímikaiqtaae.

⁸ waayúkama aaraukárîq íuraa-yugaraq ketoq-nóíníqtábágáráqá maará kétune. minná aaraukárîq íma ínômma íráqômanibo kemá miráunaiq oro. ⁹ miráimanibo aati-aatimá yemá yúyánápímmá yeqtúma arúbanoqtaba itáiyayuma yemmá iyuwáiyatawaq aaraukárîq oro. aaraukárîqo ínômma yúranannamo aiyábá uyátámaqma íráqône.

¹⁰ aaraukárîq uráa-yuyabama maará kétune. minná ánáakoma awaikómmá íma yuwaíno. mi-kátáámá íma ketáamibo uyátárai-nakoma wakúyikaraiye. ¹¹ ááqibo wemá awaikómmá ayuwénama wemá óq-wamma ímayaino. anaaékaqa aaranaamá yaímma-taoqa yeqtiwaikókáq yauwéqmeta kéoe. móraiq umá waagómá anáakomma íma waqtuwaíno.

¹² waayúkama aaraukárîq uráa-yuyabama mórama ketí túyánápíkén-áímmá tenúne. min-áímmá uyátárai-nakoni watáama ímibo ketí watáae. minná waagómá wemá Ítukaqa itáíq-itaiq inákóná ánáakoma Ítukaqa íma itáíq-itaiq kéinanama wemá ánáakomma íma waqtuwaíno. min-ínikómá wetê mánena kéinanama wemá min-ínímmá

maráino. ¹³ móraiq umá aaragómá Ítukaq itáíq-itaiq in-íníkoní awaikómá Ítukaq íma itáíq-itaiq kéinanama wemá awaikómma íma waqtuwáino. min-nákómá wetê mánena kéinanama wemá min-náqá maráino. ¹⁴ miráuma íma itáíq-itaiq in-nákóní ánáakoma itáíq-itaiq in-ínípóana awaikómá Áánûqtuqtaba aokarîq umá aúkáiye. móraiq umá aaragó íma itáíq-itaiq in-íníkoní awaikómá itáíq-itaiq in-nápóana ánáakomma Áánûqtuqtaba aokarîq umá aúkáiye. móra bi yagaroqtamá máiyana keráwáqtí iyápógaraq kanaaráq kéiteta Áánûqtuqtaba yemá aokarîq umá kanaaráq auránoe. iyápóyabama íma mirá kéiyatama iyápóma Áánûqtuqtaba aokarîq umá íma mánômanibo áraimma mirá kéiyé. ¹⁵ miráimanibo mórawaigoma itáíq-itaiq íma ínna-waigoma kóinena ínaqa ayuwáiyana koíno. abo Áánûqtuma keqtááyábá unítíqa íma téqtaa kaayoné-yátáápí mánunayabataa kákaiye. ¹⁶ aaranaanô, keqtiwaiqmááqa keráwáqtê máetama anaaékaqa yemá Ítu Káríqtokaq itáíq-itaiq ínô? waayanaanô, keqtínááqmaaqa keráwáqtê máetama anaaékaq yemá Ítu Káríqtokaq itáíq-itaiq ínô? máqtemma ketáámá íma ítaraunatae. ¹⁷ uyátárai-nakoma móra-mora-yutaama káqo-kaqonaimma tímikaiqtae. mi táoqa Áánûqtuma emmá ááyaraimma aokarîq uráánanabiyo? mi táoqa Áánûqtuma emmá aúyaqmakaimma aaraukárîq íyaq uráánanabiyo? minnáyaba kemá máqtekayukama náayuwabi Áánûqtun-aama itánéta áíkuyo-yuraq maamin-ámáán-áímmá kétima-yimune. minná mi táoqa uyátárai-nakoma keráwáqá

tááyainama máenawaatariq umá máero. ¹⁸ móra-waigoma wenaúma káratainaraqo Ítuma wemmá ááyainanama máqe-urainiq umá mórai q umá maíno. ááqibo wenaúma íma káratainaraqo Ítuma wemmá ááyainanama máqe-urainiq umá mórai q umá maíno. ¹⁹ yúmo karaí-ááímmá íma anó-qtataaqiye. ímibo Áánûqtun-aama waraí-ááímmá anó-qtataaqiye. ²⁰ miráitaq kemá móragaraq kétune. máqtemma keráwáqá mi táoqa uyátárai-nakoma tááyanimma máenawaatariq umá máero. ²¹ emá kaqtó-mayaima ánná-nakoraa umáwaq matáano? minnáyaba taíbaq-auyanamma íma itaao. ááqibo móra-waigoma emmá paá umákainaama paá kóaa.

²² itáaro. náawabi kaqtó-mayaima ánná-nakoraa umá kémayainana uyátárai-nakoma wemmá ááyainama min-nákómá paá umáginin-naqiye. miraráá umá paá umáginiiye. minná wemá kúmiq-yataakoni akoqnáágoni aménáápáqá íma máiiye. uyátárai-nakoma wemmá ááyaitanama wemá Ítu Káríqtoni ánná-nakoraa mayaímá kémayaiye. ²³ itáaro. uyátárai-nakoma keráwáqá meyanîq uráipoaq móragaraq keráwáqá káqo-nakoni ánná-wayukama íma aúraro.

²⁴ ketíbâqawaayuo, ókaraq kétima-timune. maannáe. mi táoqa Áánûqtuma keráwáqá tááyainaqa máqe-uraanawaatariq umá min-ááímmá kéwareraq máianawaq wemá keráwáqá tíwáqnaa íniye.

²⁵ mi-káyúkámá náayuwabi aaraukárîq íma uráa-yuyabama wakúyikarain-aimma uyátárai-nakonopakemma íma matáune. paá túyánápíké

tenúnamanibo uyátárai-nakoma wení kaayoné-yátáápike itai-yátááqá kemmá tímikaitaq túyánámmá kéitaunama árain-aine. maannáe. ²⁶ íbêq-awaabiq-yatababoaq ummaa-yátááqá ínîqtabagarapoaq keráwáqá máenawaatariq umá máero. ²⁷ ketíbâqawaaraa-nako, enánáakoma máinaama wemmá íma waqtuwaaao. ániibo enánáakoma ímáinaama mórayabama íma abáá-uwo. ²⁸ miráimanibo móra-waigoma aaraukárîqo immá íma kúmiq-yataariq kéiyé. mórai q umá inaarúgómá aaraukárîqo immá wemá kúmiq-yataariq íkéiyé. miráimanibo ítáaro. aaraukárîq o-káyúkábímmá taígani ummaa-yátááqá kéwaitaq kemá keráwáqá ummaa-yátááqá uyátá-maqma mayaiyábá íkétikaiye.

²⁹ maannáyaba taáka q máraaro. ketáa mánuna-kanaama íma ayáqtáa-kanaae. miráipoaq keráwáqtí tínaaqmaati túyánámmá áqnáabaqa íma ítama miráimanibo áqnáabaq keráwáqá kenamáárîq uyátárai-nakoni aúyánákóní aménáápáq máraaro. ³⁰ Áánûqtuni mayairáqá akoqnáa éraq keráwáqtí tiru-qtátáárábi timuq-yátáárábi keráwáqtí oótamma ³¹ meyánîq kéeq oótamma mayaiyábá íma yaqtóráaro. abo maa-marámá pááqya-kanaabi ánataniye.

³² íbêq-kanaagoni ummaa-yátááqtábámá keráwáqá netuq-túyánámmá itaiyábámá íkétikaiye. waagómá náawabi aaraukárîq íma urái-waigoma wemá uyátárai-nakoni mayairáq wenaúyánámmá kémarena wetábá amuqá maréna maqmá káonaimanibo ³³⁻³⁴ waagómá náawabi aaraukárîq urái-waigoma wemá kaayaq-nákáyábá amuqá

maqyikánîqtaba maqamá káonaiye. wemá íbêq-ummaa-yataaqtabama netuq-áúyánámmá kéitena wenánáakokaq wenaúyánámmá kémarena wetábá amuqá maréna maqamá káonaiye.

inaarúgómá náawabi aaraukárîq íma urái-waigoma wemá uyátárai-nakoni mayairáq wenaúyánámmá kémaraiye. wenaúgogaraq wenaúyánákókaráq wení aágogaraq uyátárai-nakoqtabama aokarîq umá kémaiye. miráimanibo aaragómá aaraukárîq uráin-inikoma wemá íbêq-ummaa-yataaqtabama netuq-áúyánámmá kéitena wenawaikókáq wenaúyánámmá kémarena wetábá amuqá maréna maqamá káonaiye.

³⁵ kemá maamin-áímmá túnnama keráwáqá tíwáqnaa íkáae téq kétune. maamin-áímmá keráwáqá íma yáqtoraikaae téq kétune. keráwáqtábá maaráigaae téq kétune. maannâ keráwáqtí túyánámmá uyátárai-nakokaq matuwéraq keráwáqtí túyánámmá íma kaayapí yaináaro.

³⁶ móra-waigoma keráwápíkémmá wenaúyánápímmá téna “ketáaikoma tókáin-inaarugokaqa íraqôniq íkéumakaiye.” mirá ténawaq aúyánápímmá kéitaiyo? arummá ôriq umá min-ínáárúgóqtábá kéinanama wemá wemmá mayáino. wemô min-ínáárúmá mayáinama íma kúmiq-yataariq íniye. ³⁷ óq-nakoma wenaúgoni akaí-yátáaqá íma waréna inaarúgóqtábá arummá íma amíniye. miráuma min-nákómá wení ákáin-inaarugomma íma mayénama wegáráq íraqôniq kéiye. ³⁸ miráuma móra-waigoma wení ákáin-inaaruma ímayakaimma minnýyaba túyánápí kétune: “mirán-ááikómá itaí-yátáákómá uyátá-maqma wáiiye.” téq tuyánámmá

kéitaune.

³⁹ aaragómá náawabi aaraukárîq uráin-inikoma wemá awaikótê yarúma máitana wení puínî-kanaama pááq íniye. awaikómá pukínanama wemá paá umáginiye. ániibo wemá óq-nakoni ánáaqa auráiyábá akáinanama min-nákómá uyátárai-nakokaq arummá amína-naqa maíno. ⁴⁰ miráimanibo maará téq túyánámmá kéitaune. min-ínikómá aaraukárîqa ókaraq íma énama wemá amuqá uyátá-maqma marániye. kemá min-áúbámá kágayeqa túyánápímmá kétune: “Áánûqtuni Aágoma keté máíye.” téq túyánámmá kéitaune.

8

¹ íbêqa kemá aáwaqa yaaráá-qtátáárábi óqtakaa-qtataakoma amíyábá yauwéqma timá-timenune. kéitaunatae. maami-tááyábábi óqtakaa-qtataaqtabama yaímma-wayukama téta: “yemá yeqtí akoqnáama wáíye.” téta kéte. miráipoana maami-qtátáákómmá aáwaqa káyimenata yúyánápímmá téta: “íbêqa maami-qtátáákómá íráqôniq umátikaniye.” téta kéte. keráwáqá máqtemma maaminnáyabama téq “máqtepaq kéitaunatae” téq kéte. owé. maaminnáyaba máqtepaq ítaraipoaq keráwáqtí túyánápímmá téq “kemá aamá ítarauna-naqune” téq weganokanoq-áímmá kéte. maami-qtátááqtábá itáiyana min-itái-yátáákómá keráwáqá íma mamá akoqnáa íniye. ímibo káqo-yuyaba tirummá yiméq mirá óqtabama keráwáqá mamá akoqnáa umátikaniye. ² itáaro. yaímma-wayukama yúyánápímmá téta “kéitaune” tétamanibo yemá máqtepaq íma kéitae. ³ paá mi-káyúkámá

náayuwabi Áánûqtukaq áraimma yirummá ámê-kayukama yemmá yenamáa Áánûqtuma kéyimonena íráqôniq kéumayikaiye.

⁴ minnýaba nóine téqtaa tenúnô? aáwaqa Áánûqturaa-qtataakaq amíyamma nanúnataabiyo? ketáámá máqtemma kéitaunatae. maami-qtátááqá yaawábi óqtakoma íma kanaaráq akoqnáá umátikanoqtaae. kímora-nakoma kanaaráq akoqnáá umátikaniqtaae. Áánûqtue. ⁵ yaímma óq-wayukama itáiq-itaiq ommá maannáe. taígani akoqnáá-wamma abaayákárábi marabímmá mááe. yemá keqtáá íráqôniq umátikanoqtaae. óq-wayukama maami-qtátáákáq nunamummá kétémanibo ⁶ ketáámá kéitaunatae. kímorama máqten-akoqnaagaraq máimma wemá Áánûqtue. wemá ketibotááe. wemá máqte-qtataaqa wetábá tarôq uráiyé. ánibo kímora uyátárai-naqa máimma wemá Ítu Káríqtoe. wení akoqnáánapo máqte-qtataaqa abarokáq uráiyé. wemá keqtáámá túwaraimma kétimiqtaae. ⁷ maami-qtátááqtábá máqte-kayukama íma ítaraae. yaímma mi-káyúkábíkémhá ayáqtáá-kanaama íma ítaraae. yaímma mi-káyúkábíkémhá ayáqtáá-kanaama yaatarábi óqtakake taróq uráa-qtataakomma yemá aáwaqa yímikaae. miráuma íbêkaraqa yemá aáwaqa mi-qtátáákómmá yiméwaaon-aawakaan-aawaqo kénétama yemmá yigae kététa netuq-yúyánámmá kéitaae.

⁸ miráimanibo keráwákáráq ketêgaraqtaa kéitaunatae. mirái-mirain-aawaqa naíyábámá Áánûqtun-aurakaqa paátataare. ketáámá minnágaraq kéitaunatae. yaatakénábi óqtakake tarôq o-qtátáákómá íma aúwaraimma wááe. miráuma

yekáq aáwaqa amí-ááwákómá naanataáámá keqtaámá íráqônirabi táígoniq íumatikaniqtaae. ⁹ maamináyaba atéráaro. Ítu Káríqtotababoaq keráwáqá paá kéumagomanibo min-ááwáqá mamá naíyamma mirámô éqa keráwáqtí tîbâqawaaraa-naqa makatínô? ¹⁰ keráwáqtí tîbâqawaaraa-nakoma Ítun-aama itáíq-itaiq íyábá aqnúnîq kéena min-ááwáqá kénenama wemmá agae kénana netuq-áúyánámmá kéitena tíniye: “kemá arupúwaq uráuno? kemá otaanáq kutáuno?” téna wení aúyánápímmá tíniye. ¹¹ maamirá-qtátááqá abarokáq ínama keráwáqtí tîbâqawaaraa-nakomma otaammá kéguyakaae. keráwáqtí itai-yátáákómá wení aúyánámmá yabitimá káyawaaq owana mamá wemmá agae kéiyé. ¹² Ítuma weqtábá pukáipoaq keráwáqá keráwáqtí tîbâqawaaraa-nakoni aúyánámmá yáqtoreq íma kanaaráq arutáinaiq éqa mamá táwîqo éqa Ítukaraq mamá táwîqa kéoe. ¹³ maamirán-ááwáqá kemô naanamá ketîbâqawaaraa-nakoma mamá agae kéitana kúmiq-yataariq umákaiyaba ítareqa kemá ínanune.

9

¹ kemá Póroma ayúqma paá uráuna-naqune. kemá timátíkarai-naqa máeq ketúrapikemma ketáái uyátárai-naqa Ítumma aónaraune. Korítiani-marupaqa ketí mayaímá weqtábá matáunayababoana keráwáqtí túwaraikoni áaimma waékáiyé. ² kemmá Áánûqtu timátíkaraimma keráwáqá aónaraamanibo yaímma óq-wayukama minnáyaba íma káonaae. keráwáqá kenamáárîq kemá timátíkarai-naqa keqtábá awaaméqá mááe. ³ yaímma-wayukama

kemmá maará téta ítama káonaae: “egáráq Páánabatigaraqa nôraq itanawáq kenákátí táaikoma káqoniq kéenawaq tébakaq timáyíkaraa-yuti yáaikoraamma íkéiyo?” téta kétéwaqa kemá maará téq yauwéqma kétima-yimune: “kerátámá tikáinakama yeráwáqô oníq umá paá kanaaráq mirá-oyuye. ⁴ kerátámá náápaamma átê-wataama túyata ítáa-yuraqa aáwaqtababi noqtábá ítama aónayuya-naapaamma matokáú íyabiyo? owé. kerátámá mirá kéuye. ⁵ kekárátá tikáinakama Ítukaq itáíq-itaiq ínna-inimma kanaaráq awiráyúye. tébakaq timáyíkarai-yugaraq uyátárai-nakoni ábâqawaayugaraq Pítaagaraq mirá kéoe.

⁶ ááqibo Páánabatite kerátámá tiyáánapo mayaímá kémayeka kerátátí mayaírákémhá meyámmá matéka kerátái aáwaqa meyánîq kéuye. kerátá miráiyaba tikáinakama mirá-máyáímá yuwáyúye.” mirá téq yauwéqma yemmá kétima-yimune. ⁷ ítáaro. ááiq-i-wayukama óq-mayaigaraq meyáqtábá íma kémayaae. yemá mirá kéoo? ímiye. kámááni-wayukama yemmá áqa meyánîq uráapoata óq-mayaigaraq íkemayaae. mórai q umá yómmá yorá-nákómá wemá yópíkén-ááwáqá kénaiye. miráitana típi-típi-kawaa-nakoma wemá náána-nomma kaqmá kénaiye.

⁸ maamin-áímmá túnnama íma paá ketúyánápíkén-áímmá kétune. ímibo Mótetini ámáan-aikogaraq mirá téna kétéye:

⁹ “purumakaakómá ení yópímmá mayaímá kémayainaama aáwaqa amiyo.”
téna kétéye. maamin-áímmá paá puru-
makaakóqtábá wáíwaakoqtabawaq wáiyó? ímiye.

10 waayúkagoqtabagaraq wáiyē. waayúkama náayuwabi yómmá yoráiya-yuma yópiké aáwaqa máyáaro.

11 waayúkama marabí íraqôn-anayumma umaráanikaa umá Páánabatite kerátámá Áánûqtuni átê-wataaama keráwáqtí aúkáapi uqmaráuye. miráinaka kerátámá keráwáqtábá mirá-máyáimô kémayekama kerátámá keráwákáq aáwáqtababi naaqtábá ítama aónai-naapaamma yokáuyo? owé. yokáuye. ¹²⁻¹⁴ mi-káyúkámá náayuwabi anó-monoq-naupaqa mayaímá máyáa-yuma aáwaqa mipiké kémayaae. ánibo mi-káyúkámá amí-yááréráqá wai-waamma agáyáa-yuma yaímma-aawaqa uyátárai-nakokaq amépikemma kémayaae. mórai q umá uyátárai-nakoma wenamááríq maannâ wakúyakaraiye. mi-káyúkámá Áánûqtuni átê-wataaama waabá-káyúkátí yúbáq tíya-yuma waayúkama yemmá aáwaqa yímero. káqo-kayukama yemá maami-náápáámmá keráwáqtábá matáamanibo Páánabatite kerátámá maami-náápáámmá keráwáqtábá uyátá-maqma anómma matáuye.

miráimanibo kerátámá aati-aatimá keráwákáqá aáwaqtabama unáákáqtôyabama wai-náqtábámá kéqokeq-yataaqtabama íma ítama káonauye. maannáyaba keráwákáqá íma ítama káonauye. minná kekárátámá keráwáqá mamá íraqôniq ínôqtaba ítama aónaiyaba íkétikaikaratae. keráwáqá kekárátá mamá íraqôniq umátikanoqtaba mirá kéuyaka keráwáqá miráiyabama íkétikainanama keráwáqá Ítu Káríqtoni anaaemma waraíbikémmá mamá paábaq tiyuwánoe. ¹⁵ íbêqa keráwáqá

minnâyaba ítáae. minnâyababoaq kemá aati-aatimá keráwáqtôpakemma tíwáqnaa í-yátááqá ímataune. íbêkaraqa keráwáqá tíwáqnaa ínôqtabama íma ítama káonaune. áraimma kemá keráwákáqá átê-wataama Ítuqtaba timá-timenunama anó-qtataapoaq kemá ítima-timenama puíyábá kêtikaiye.

16 waabá-káyúkáráq maamin-áté-wátáámá ténúnayabama kemá íma kanaaráq túma mamé uyónúne. mirá ónúnayaba Áánûqtuma kemmá wakútkaraitaq wení aménáápáq máune. kemá mi-kátáámá ímo tennamá táí-meyamma mayánúne.

17 miráimanibo Áánûqtuma wakútkarainiq kéeq wenaúyánámmá kéwareq mirá kéune. mikáké uyátá-maqma ketúyánámmá kéwareq mirá kéonanama wemá amuqá kémarena íraqô-meyamma timíniye. 18 nói-meyanaq kemá mayánúnô? maannáe. átê-wataama kêtima-timunayabama kemmá yagumá íraqôniq kéiyé. ápêqa keráwápíké íma mayéq paá kêtima-timune. kemá keráwápíké meyámmá mayánúnayaba Áánûqtunopake náápaamma matáunamanibo keráwákáqá íma ítama káonaune.

19 kemá íma móra-nakoni paá-mayai-naqa kémaunamanibo kemá kenamáárîq máqte-kaykayabama yeqtí paá-mayai-naqa auráiyábá kêtikaitaq mirá kéune. waayúkama Ítu Káríqtoqaq yabitimáe wíyábá mirá kéune. 20 Ítíráaeo-wayukama Ítuqaq yabitíyábá kêtikaitaq kemá Ítíráaeo-nakaa káuraune. naayóbáqá kemá yeqtí ámán-aikoni aménáápáq máqe-uraunamanibo íbêqa ímiye. yemá Ítu Káríqtoqaq yabitíyábá kêtikaitapoaq kemá

móragaraq min-ámáán-áikóni aménáápáq máa-kayukaraa káuraune. ²¹ íbêqa kemá káqon-amaan-aikoni aménáápáqá máunama Ítu Káríqtoni ámáán-aine. waayúkama náayuwabi naayón-ámáán-áikóni amenáápáq íma máa-yuma Ítukaq yabitíyábá kétékaitapoaq kemá Ítu Káríqtoni ámáán-aimma íma matái-nakaa káuraune. mirá kéeq Áánûqtu ámáán-aimma íma awétátukaune. ²² aqnúníq o-káyúkámá wekâq yabitíyábá kétékaitapoaq aqnúnákáá káuraune. Ítunopaqa íyana atóbamayikaniye. ²³ maami-máqté-qtátááqá Áánûqtuni átê-wataayaba mirá kéune. ániibo yaímma-wayukama áaimma átáma Ítukaq itáíq-itaiq kéowanama kemmá íráqôniq kéumatikaiye.

²⁴ ítáaro. máqtemma waayanaammá uyaatéta uyáqtanoqtaba móra-mora-yuma maqmá káonaamanibo kímora-nakoma uyátena amuq-yatááqá kémayaiye. Ítuqtabama máqtemma keráwáqá miraráá-oro. ²⁵ mórama aábêma yain-nákómá wemá wenaúgoni akaí-yátááqá íkéweraimanibo wenaúgomma aráátitana wení wakúyakainiq kéiyé. wemá mirá kéena amuq-yatááqá kanaarâq mayánîmanibo ítáaro. ketáámá anómma matúq-matuq umá mái-amuq-yataaqa uyátaiyaba maqmá káonaunatae. ²⁶ miráitaq amuq-yatááqá mayaiyábá akoqnáá kéune. kemá paátataaqtaba mayaímá íkémayaune. ²⁷ ímiye. kemá ketúgomma mamá akoqnáá kéeq ketúgomma mamá ketúyánámmá waránîniq kéune. miráipoaq óq-wayukaraq abarokâq timá-yimeqa kemá kenamáárîq min-ámúq-yátááqá íma arábaano.

10

1 tîbâqawaayuo, kemá Ítiráaeo-tibaqawaaraa-kayukama aammá arábaraaniq umá arábaiyaba íkétikaiye, Áánûqtuma yemmá taíbaq awaaméq-yátááqá yímikaine. ketáái títaubikoqtabataama taákaq kéo? yeráwáqtábá Áánûqtuma konnámá yíkáitata mi-kónnákóní aménáápáq kéweta urááe. ánibo óq-taoqa yemá máqtemma karogaron-únópi aráqma urááe. ² yemá Mótetini anaaé kéwaraaqtaba konnánápógáráq únónápógáráq yemmá péqyikaraaye. ³ ánibo yemá máqtemma Áánûqtunopake kúmîn-aawaqa narááne. ⁴ ánibo yemá máqtemma Áánûqtuma yímî-nomma narááne. óq-taoqa Áánûqtuma óqtamma yímítata min-óqtápíké nommá narááwana anaaékaqa min-óqtákómá yeté iráaiye. min-óqtákóní áaimma minná Ítu Káríqtoe. ⁵ miráimanibo taíganimma mi-káyúkábíkémhá yeqtábá Áánûqtuma amuqá íma maqyíkaraiye. miráitana wemá yemmá mamá mibáq kokoq éna aayá-márábáq puqyíkaraine. yeqtí arááq-yugoma mi-máraráq kugúbaguraine.

⁶ maami-kékén-áímmá kéitera q táwî-yataaqtabama ítikaino. maa-káyúkámá miráoniq íoro. ⁷ yaímma amammá óqtakakekaraq yaatakékáráq taróq umákaan-amakaq nunamummá tirááne. yemá uráaniq íoro. óqtakakaraq yaarakáráq nunamummá tirááqtaba Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáábímmá kétiye:

“waayúkama omáq-ááwákáq maraq máqeta mikáké itó-ureta akáyáánîq éta yimuqá makááe.”

téna kétiye. ⁸ yeqtí kebó-yátááqtábábóata nóinaq pááq uráiyó? taígani-kayukama (23,000) mimórá táoqa pukááne. ketáámá yemá uráaniq umá íma mirá-onatae. ⁹ yaímma-wayukama Áánûqtumma aú pukáipaq awé í-yátááqtábá yemá makáqma aónaawana yeráwákáqá nóinaq pááq uráiyó? iraakabayaakómá yúputata pukááne. miráinaq maami-kékén-áímmá ítama arútáaro. ¹⁰ yaímma-wayukama Áánûqtuma wakúyikaiqtabama nárúnarún-aimma tewanamá yekáqá nóinawaq pááq uráiyó? Áánûqtuma wení kaqtó-wayukabike mórawaigomma timákáitana mi-yúmá yawítíyukaine. miráinaq maami-kékén-áímmá ítama arútáaro. ¹¹ máqtemma maami-qtátááqtábá keqtáá tiráátinoqtaba agatááne. kékén-áímmá téta agatááne.

ítáaro. maa-márágómá ánatai-awaataq kéwiye. ¹² yaímma keráwápíkémma ketúyánápímmá téq; “aati-aatimá kemá mi-káyúkáráá íma kéune.” téq kéteqa maannáyaba taákaq máráaro. egáráq kúmiq-yataariq kanaaráq ínóne. ¹³ miráimanibo Tááqtaama emmá káqo-kayukama uyátá-maqma makátîniq umá íma makatíniye. emá Áánûqtukaq kamuqá itaao. wemá wenamááriq wenáama kéwaraiipoaq keráwáqá Áánûqtukaq kanaaráq kamuqá itánoe. emá mirámô inanamá Áánûqtuma Tááqtaama íma ayuwáinana emmá makaténa uyátaniye. ímiye. Tááqtaama keráwáqá makatínéna kéinanama Áánûqtuma keráwáqá pékinon-amma tiráátiniye. minnáyababoaq keráwáqá makatí-yátáákómmá kanaaráq uyátanoe.

14 miráimanibo tíkái-tibaqawaaraa-kayukao, amammá óqtakakenabi yaataké tarôq uráa-qtataakonopakemma aati-aatimá nékaq máero. aati-aatimá mi-qtátáákókáqá “Íráqôniqtaa umátikaao” téraq ítero. 15 yaáqa ítaraa-kayukaraa umá kétimatumune. miráinaq maamin-áímmá tenúnayaba túyánámmá ítama tágaaro.

16 ítáaro. Áánûqtuma keqtáá íráqôniq umátíkáiqtaba wekáq “tíkáiye” téqtaa naúnanapo ketáámá mórabi yagaroqtamá Ítu Káríqtoni naaegógáráq wenaúgogaraq kéyagaroqtaunatae. 17 áraimma ketáámá máqtemma móra-mora-yutaama mimórá-yákákémmá móra-mora-aayapaq mayáunataama mimórá-áúmá mamá kéyagaroqtaunatae. 18 keráwáqá minnáyabama kétagaao? abo Ítíráaeo-wayukati áaikaq aónaaro. yemá Áánûqtukaq amí-yááréráqá ámikaan-amaqa kéneta yemá nunamummá kététa miráuma yemá Áánûqtute mórabi kéyagaroqtaae. 19 miráimanibo kemá mirá íkétune. minná ketáámá óqtanabi yaagóní amakáq ámên-amaqo naanataámá ketáámá miráuma mi-qtátáákáq nunamummá mimóráíq umá kétunatae. ímiye. minnámmô túnna-waigon áaimma íwáíye. maamin-ámámmá yemá paátataapoana móraíq umá amaqá yekáq yímemma minnágaraq paátataare. 20 miráimanibo ítáaro. waayúkama náayuwabi óqtanabi yaagóní amakaq nunamummá te-yúmá yemá amí-ááwáqá kutiwákókáq kényime. ánibo keráwáqá kutiwákógáráq yagaroqtaíyábá íkétikaiye. miráipoaqtaa ketáámá kaayaq-káápúbíké íma nánátae. ímiye. 21 miráuma ketáámá uyátárai-nakoni

yaarerákékáráq kutiwákóní yaarerákékáráqá íma nánátae. ²² uyátárai-nakoma keqtaámá áyámma umátikani-qtataariraq ónúnayabataa kétékaiyo? ímiye. ketáámá wemmá uyátá-maqma akoqnáá kéunataabiyo? ímiye. ²³ maan-áímmá áraíne. minná ketáámá naayón-ááíkóní aménáápákémmá yubíqtuweqta kóuraunataamanibo máqte-qtataakoma íráqôniq íkéiye. keqtaáyábámá máqte-qtataakoma íma aammá aúkaimanibo máqte-qtataariq kéunanataa íma tíwáqnaa kéoe. Áánûqtuni waayúkama mamá akoqnáá umá itáíq-itaiq í-wáyúkámá aúyikayaba kétékaipoana ²⁴ maannáma taákaq máráaro. aáwaqa naíyanabi máqte-qtataariq íyama káqowa-kaqowaqtaba mirá-umayikaaro. mi-qtátáákómá keráwáqtábá íráqôniq umátikaina-yataaqtaba yenamá íma mirá ínômanibo mi-qtátáákómá óq-wayukayaba íráqôniq umáyíkái-qtataaqtaba mirá-oro. ²⁵ amaqa aáwaqa meyánîq í-márúkáq maráiyamma paá kéneraq netuq-túyánámmá íma itáaro. ²⁶ paá maannáyaba taákaq máráaro. “maa-márágáráq máqte-qtataakaraqa maa-márábí wáimma uyátárai-nakonae.” mirá téna Tébitima ibí naayóbáqá tiráine. ²⁷ miráuma íma itáíq-itaiq kéo-kayukama eqtábá téta: “emá ketê aáwaqa koma nánóne.” téta mirá tíyaama paá koma naao. aáwaqa yemá amíyamma paá kénewaq netuq-áúyánámmá íma itaao. ²⁸ miráimanibo móra-waigoma eqtábá téna: “maan-ááwáqá amakókáq ámên-aaware.” téna tínaama ínaao. kemá téq min-ááwákómá emmá mamá táíq íniye íketune. ímibo ²⁹ min-nákómá emmá tímámî-waigoqtaba kemá maará kétune. mirán-ááwáqá kénenanama min-nákómá netuq-

áúyánámmá itániye.

kemá min-ááiqtábámá paá umágupepoaq nôraq itaráq óq-nakoni aúyánákóqtábá mirá kéuno? ³⁰ kemá maará téq emmá yauwéqma timá-amenune. kemá “tíkáiye” téq Áánuqtukaq amaqa naanayábámá tennamá mikáké min-ámáqá íyaq nanúnô? kemá naannamá waayúkama kemmá íyainaaro. móra-waigoma wení itáiq-itaiq í-yátááqá aqnúnîq ínna-waigoma aúyánápi téna “minnáma táigoniq kéiyé” tínaqa kemá íma nanúne. miráinaq keráwáqá maamin-ámáán-áímmá wáráaro. ³¹ minná keráwáqá máqte-qtataaqa kéneq máqte-qtataariq kéiyata káqo-yuma kétimoneta yemá Áánûqtuni tágama-yataaqa aónáaro. ³²⁻³³ mi-qtátáárîq keráwáqá kéeqa óq-nakoma mamá kúmiq-yataariq umákáama mi-qtátáárîq íoro. Ítiráaeo-narabi Karíki-narabi Ítukaq itáiq-itaiq ína-narabi íma makatéraq mamá kúmiq-yataariq umákáaro. min-ámáán-áímmá kemá kéwaraune. ketáainapo káqo-yuma yimuqá maraíyábá maqmá káonaune. áqnáabaq kenamáárîq ketábá íráqôniq íma kéunamanibo áqnáabaqa káqo-yuma íráqôniq kéumayikaune. miráunama netuq-wáyúkámá yiwíráanata Ítukaq itáiq-itaiq kéiyana atóbamayikaniqtaba kétikaitaq mirá kéune.

11

¹ kemá Ítunopake mayáunaiq umá keráwáqá ketôpake máyáaro. ² kemá tiráátirauna-yataaqa taákaq maké mirá óqtabama kemá timuqá kémaraune. ³ maannáyaba taákeq umáe úyóro. Ítu Káríqtoma wemá keráwáqá waayanaaqti

tiqnoómá máitaq keráwáqá keqtínáaqmaati yiqnoómá mááe. Ítu Káríqtoma Áánûqtuni aménáápáqá máíye. minnágoni áaimma maará-uraiye. keráwáqá waamá Ítu Káríqtoni náápaakoni aménáápáqá máawata keqtínáaqmaaqa keráwáqti náápaakoni aménáápáq mááe.

⁴ ketáái áaimma maará-uraiye. waagómá waabá-káyúkáráq nunamummá kétenabi Áánûqtuni amuné-áímmá kétenama wení aqnoómá kámoqnapo aqtóráimma wemá wení aqnoóqtábá agaemá kéíye. min-ááíkoní áaimma minnáe. waagómá Ítu Káríqtoni aménáápáq kémaiye téna kétiraatiqtaae. ⁵ miráimanibo aaragómá waabá-káyúkáráq nunamummá kétenabi Áánûqtuni amuné-áímmá kétenama wení aqnoómá íma yawááq umáramma wení aqnoóqtábá agaemá kéíye. minná Ítiráaeo-wayukati yáaine. mirámô immá aaragómá wenawaikóní náápaakon aménáápáq kémaiye téna kétiraatiqtaae. aaragómá wení aqnoómá íma yawááq énama aqnoótáuma karéqéna yuwaíno. ⁶ miráuma aaragómá wení aqnoómá íma yawááq iyábá íma akáinana waagóní náápaakoni aménáápáqá ímanenama wení aqnoótáuma waatí yiqnoótáuraa umá karaíno. miráimanibo wemá miráuma aakaq-nóinikáá umá karaiyábámá agaemá ínanama wení aqnoómá tabaráábenapo yawááq íno. ⁷ Áánûqtuma waamá wetábá wekáá umá tarôq uráipoana waamá Áánûqtuni tágama-yataakoni amammá máíye. aaragómá waagóní tágama-yataakoni amammá máíye.

⁸ Áánûqtuma waamá aaragókáké íma tarôq

uráiyē. ímibo Áánûqtuma aaramá waagókáké tarôq uráiyē. ⁹ ánibo Áánûqtuma waagómá aaragómá áwáqnaa íyábá íma tarôq uráibo Áánûqtu aaragómá waagómmá áwáqnaa íyábá tarôq umákaraiye. miráuma wenawaikóní tágama-yataakon amammá máiyē. ¹⁰ miráuma aaragómá wení aqnómmá yawááq immá minná aaragómá waagóní náápaakon-amenaapaq mái-awaamere. ánibo kaqtó-wayukama Áánûqtunopaq kanaaráq aónanoē. ¹¹ ááqibo maannáyaba kéitaune. Áánûqtun-aurakaq waagómá aaragóqtábá kéitana aaragómá waagóqtábá kéiyē. ¹² maamin-áímmá áraine. áqnáae-kanaaraqa Áánûqtuma aaramá waagókáké tarôq uráimanibo íbêqa waagómá aaramá kémaqyikaaē. miráuma yenákámá mákakoratama máqte-qtataakaraq Áánûqtunopake kéyē.

¹³ minnáyaba keráwáqtí aúkápimma téite oro. aaragómá nunamummá kétena wení aqnómmá íma yawááq immá íráqô-qtataarabiyo? ¹⁴ waagómá ayáqtááq-aqnotaumo wáimma íráqô-qtataarabiyo? ¹⁵ miráimanibo aaragóní ayáqtááq-aqnotauma wení tágama-yataaqa íyaq wáiyō? maannáyaba Áánûqtuma wemmá ayáqtááq-aqnotauma ámikaiyē. minná minnánapo wení aqnómmá kanaaráq yawááq íniyē. ¹⁶ móra-waigoma kemá itáuna túyánámmá íma itáina-waigoqtabama maará téq kétima-amune: “maamin-ááíqtábámá máqtemma ketáámá Áánûqtun-aama áíkuma itáuna-yutaama kéwaraunataē.” téq wemmá kétima-amune.

¹⁷ íbêqa kemá íma arútái-qtataakoqtabama agayánúne. minná yaímma-aikomma Áánûqtuqtaba

wenaitaatá kéeqa keráwáqá pááqyamma írágôniq kéomanibo uyátá-maqma táígoniq kéoe. ¹⁸ áqnáabaqa kemmá maará téta timá tímikaae. keráwáqá wenaitaatámo kéeqa keráwáqá yatáqma nékaq-nekaq kéumageq íma mimórá-túyánákáq kémaae tirááe. túyánámmá kéitaunama maamin-áímmá keráwáqtábá temmá yaímma árain-aine. ¹⁹ óq-aikaraq kemmá timá tímikaae. minnâ keráwáqá yatáqma móra-mora uráapoata anómma arupú-wayukama yemmá máqte-kayukama kanaarácq abarokácq yimónanoe. ²⁰⁻²¹ óq-aikaraq itáunama keráwáqá uyaaté páátákáá aáwaqa ketábá kémayaae tirááe. yemá téta yaímma-yuma yemá aáwaqa íma kanaarácq kémayaawata yaímma-yuma taíbaq aibôq-nomma kénaae tirááe. min-áímmá árain-aimmo Ínanama min-ómáqá uyátárai-nakoqtaba taákaq íma maránôn-omaqiye. ²² keráwáqtí aáwaqa nánó-namma móra-mora wáíye. íyabiyo? keráwáqá áwáyoq-wayukama yigaemá yímêwata yeqtí aáwaqa íma wáipoana keráwáqtí táaikoma Áánûqtuni waayúkama áíkuyo-yuyaba táígoniq kéíye. minnáyaba keráwáqtí túma mamá múte yauyónúnô? ímiye.

²³ aqtó-kánáaráqá uyátárai-nakoma wení iyápó-annama yammá yímikaiqtaba wenamáárîq kemmá timá tímikaiye. minnáyaba kemá áqa timá tímikaune. mi-nókáámmá Yúqtaati wemmá waéqma namuro-wáyúkátí iyáápi makáitana uyátárai-nakoma Ítuma yammá matáíye. ²⁴ áqnáabaqa wemá “tíkáiye” Áánûqtukaq timátuvena yammá kégitena timá yímikaiye: “maannáma ketúgomma keráwáqtábá kétimune. mirá kéeraq naíyamma keqtábá taákaq

máráaro.” tena timá yímikaiye. ²⁵ móraiq umá anaaékaqa káápuma aúgemma anón-anona-aimma ketí naaenápó timá yarúmaqtakoni awaaméré. keráwáqá kéneraq aati-aatimá keqtábá taákaq máráaro.” téna timá yímikaiye. ²⁶ keráwáqá maami-támmá kéneq maami-káápúbíké kéneq íyaqtabama óq-wayukama uyátárai-nakoni pukáiqtaba kétima-yimiyanawaq wemá yawwéqma kumínî-kanaaraq wíniye. ²⁷ móra-waigoma maami-támmá kénena maami-káápúbíké kénena uyátárai-nakoni aúyabagaraq naaeyábágáráq wenaúyánápímmá téna “maaminnáma pááqya-qtataare.” téna ti-wáígómá kúmiq-yataariq kéiye. ²⁸ miráipoata máqtemma maami-tákáráq maami-káápúbíkékáráq nánétama áqnáabaq yemá yenamáárîq arútaraiyaqtaba maqmá aónatuwetao. ²⁹ móra-waigoma kénenama wenaúyánápímmá Ítu Káríqtoni aúgoqtaba íma itáínama Áánûqtuma wemmá mamá yawááq-umakaniniq kéiye. ³⁰ miráuma kénaawatapoata Ítu Káríqtoni aúgoni áaikaq yeqtúyánámmá íma maréta yaímma keráwápíké aqnúnîq kéowata taíganimma karímá kémayaawata yaímma-yuma pukááe. ³¹ ketáámá aati-aatimá kenamáárîqtaa arútaraanayabataa maqmá aónaananataama Áánûqtuma keqtáámá yainéna táí-meyamma ítiminiqtaae. ³² taákaq máráaro. uyátárai-nakoma keqtáámá yainánéna ínnama keqtáá mamá arupú íníqtaba mirá-iniye. wení aapaqtábá ketáámá arupú-wayukataa aúkáananataama Áánûqtuma keqtáámá tébakaq maa-márábí-káyúkágáráq íma yawááq umátikaniqtaae.

³³ ketíbâqawaayuo, keráwáqá uyátárai-nakoni

omáq-ááwáqá nánéqo yama mórabi álkuteqa keráwáqá móra-mora-yuma móra-mora-yuti yiwé oro. ³⁴ móra-waigoma áama ôriq umá keyainana íma kanaaráq awé ínénama wení naaúpaqa uréna aáwaqa koma naíno. mirá kéeq mórabi álkuiyamma Áánûqtuma keráwáqá íma yawááq íniye.

kemá kerawáqtôpaqo yéqa óq-yataaqtaba ámáan-aimma mó-tima-timenune.

12

¹ ketíbâqawaayuo, íbêqa kemá Áánûqtuni Aokaq-Áágónôpake kéqokeq-akoqnaagoma timá-timenaq kéune. ² keráwáqá kéitaae. keráwáqtí itáíq-itaiq í-kánáámá íma pááq uráikaqa keráwáqá yaatakénábi óqtakake tarôq uráa-qtataaqa íma aúwarai-qtataakaq Tááqtaama yabititaq nunamummá tirááe. maami-qtátáákómá keráwáqá yabitimá yeqtôpaq ³ yukáipoaq maamináyaba keráwáqá ítama arutaígáae téq kétune. náanawaq Áánûqtuni Aágoma áraimma wáiyó? itáaro. móra-waigoma téna “Ítuqtaba akááyáámmá tero” tinnama wemá Áánûqtuni Aágokake íma kétiye. miráimanibo móra-waigoma téna “Ítuma uyátárai-nare” tinnama ketáámá káonaunatae. Aokaq-Áágómá wemmá áwáqnaa kéiyé.

⁴ móra-nakaraq káqon-nakaraq yemmá Áánûqtuni Aágoma kéqokeq-akoqnaama keyimimanibo maami-máqté-qtátááqá yemmá yímîmma mimórá-Áókáq-Áágónópáké kéiyé. ⁵ uyátárai-nakoqtaba waayúkama

kéqokeq-mayaima kémayaamanibo yeqtí uyátárai-nakoma mimóráé. ⁶ miráuma Áánûqtuma kéqokeq-wayukaraq ókon-oko-mayaima kémayaimanibo máqte-kayukaraq mimórá-Áánûqtúmá mirá kéiye. ⁷ móra-mora-yuraqa Aokaq-Áágómá mi-qtátááqá Ítuni waayúkayaba íráqôniq kéumayikena mirá kéiye. ⁸ yaímma-wayukaraq Aokaq-Áágómá Áánûqtuqtaba itaí-yátááqá keyimena óq-wayukaraq maa-márágóqtábá itaí-yátááqá keyimiye. ⁹ Aokaq-Áágómá anómma itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataaqa yaímma-wayukaraq keyimena óq-wayukaraq karímá atóbamayikai-akoqnaama keyimiye. ¹⁰ ánibo Aokaq-Áágómá yaímma-wayukaraq akoqnááma yímîtata yemá anón-awaameq-yataariq kéoe. yaímma-wayukaraq akoqnááma yímîtata Áánûqtuni watáama waabá-káyúkáráq kéte. yaímma-wayukaraq akoqnááma yímîtata tái-aagoma mayaímá kémayaitanama yemá kéitaae. óq-wayukaraq akoqnááma yímîtata yemá óqain-oqaipeke watáama kanaaráq kéte. ánibo óq-wayukaraq akoqnááma yímîtata yemá min-áímmá kanaaráq kéwaeraae. ¹¹ maami-máqtén-ákóqnáámá mimórá-Áókáq-Áágómá keyimiye. Aokaq-Áágómá móra-mora-yuyaba aokaq-aokaq-máyáímá mayaíkáae ténama akoqnááma ámikaiye.

¹² maamin-áwááméq-áímmá ítáaro. waayúkagoni aúgoma mimórá-yátááqánibo weqtábámá taíganin-aayapaq wáíye. Ítu Káríqtoni aúgaraq ketáágáráqá mirátáá kéunatae. minnâ wemá kímora-auma máítaqtaa ketáámá móra-mora-yutaama kímora-aayapaq máunatae. ¹³ ánibo ketáámá máqtemma

mimórá-Áókáq-Áánápó pékaunataama ketáámá mimórá-túráá aúkáunatae. Ítiráaeo-wayukagaraq Karíki-wayukagaraq mi-káyúkámá náayuwabi ánná-wayukaraa umá mayaí kémayeta meyámmá íma máyáa-yugaraq mi-káyúkámá náayuwabi paá umágureta meyámmá máyáa-yugaraq máqtemma ketáámá mimórá-Áókáq-Áágómá matáunatae.

¹⁴ maan-áwááméq-áímmá ítáaro. aúgoma wení taíganin-aayapaq wáíye. ¹⁵ aítaukoma watáama kanaaráq kétenama maará téna tíníyô? “kemá ayáamma íma máune. miráitaq kemá móra-aayapaq-auma íma máune.” ténaq mirá-tiniyo? ímiye. ¹⁶ aáarakoma wetáama kannaráq kétenama maará téna tíníyô? “kemá aúramma íma máune. miráitaq kemá móra-aayapaq-auma íma máune.” ténaq mirá-tiniyo? ímibo aáarakoma móra-aayapaq-auma wáíye. ¹⁷ ítáaro. máqten-augoma aúranaatuqma wáinanama náaraq umáwaq aúgoma kanaaráq aamá itáníyô? ánibo máqten-augoma aáaranaatuqma wáinanama náaraq umáwaq aúgoma kanaaráq ákûq umá itáníyô? ¹⁸ Áánûqtuma móra-mora-aayapaq-auyabama waínaraq wáikaae téna makáíye. ¹⁹ kímora-aayapaq wáinanama minná íma mútûq-aumiye. ²⁰ ímiye. taíganin-aayapaq wáimanibo mimórá-áúmíye.

²¹ aúrakoma ayáákoqtabama maará téna íketima-amiye: “kemá eqtábá íkéune.” téna íkétitana aqnókómá aítaukoqtaba “kemá eqtábá íkéune.” téta íkéteye. ²² ímibo aaqáo. yaímma-aayapaq-tuyabataama maará téqtaa ketáái túyánápímmá kêtunatae: “aqnúníq in-áúkápáré.” téqtaa kêtunataamanibo mi pááqyan-aayapaq mútûq-tugoqtabataa mayaímá kémayaiye. ²³ yaímma-

aayapaq-tutaama aónaiyaba íma íráqôniq kéimanibo min-ááyápáq íráqôniq umá kawáá kéunatae. ²⁴ yaímma óq-aayapaq-tutaama unáákáqtôrakemma íma yawáá kéeqtaa miraráá umá íkéyabiyunatae. Áánûqtuma aúma tarôq kéenama yaímma-aayapaqtabama aúyánápímmá téna “yemá ôriq umá íráqône.” téna tiráimanibo mimórá-ááyápáqtábá ketáámá téqtaa “yemá paá pááqyane.” téqtaa túyánápímmá kêtunatae. Áánûqtumma máqten-aayapaqa yaaguyabíyábá kákaiye. ²⁵ miráuma aúgoni móra-mora-aayapakemma yemá ááiqa íkéomanibo yemá paá weníkawaa-wenikawaa kéoe. ²⁶ móra-aayapaq tú-tiqa kéitanama tébakaq-aayapakaraq yú-aiqa kéiye. móraiq umá móra-aayapaq tugoma íráqô-qtataaqa kémayaitanama mútûq-tugoma amuqá kêmaraíye.

²⁷ íbêqa ítáaro. keráwáqá máqtemma Ítu Káríqtoni aúyawaqa mááe. móra-mora-yuma móra-mora-aayapare. ²⁸ móraiq umá Áánûqtuma móra-mora-yuma mayáimá wení waayúkayaba kéyimiye. áqnáabaqa timáyíkarai-yuwe. mikáqá Áánûqtuni amuné-áímmá te-yúwé. mikákémmá yirááti-yugaraq anón-awaameq-yataariq o-yúgáraré. yaímma-yuma karímá mamá atóbamayikaa-yugaraq yaímma-yuma yemmá Áánûqtukaq nunamuqtabá áíkuyo-yuma yíwáqnaa o-yúwé. yaímmama kawáá-wáyúkágáráq óqain-oqaipe wataáama te-yúwé. ²⁹ máqtemma timáyíkarai-yuwabiyo? máqtemma Áánûqtuni amuné-áímmá te-yúwábiyo? máqtemma yirááti-wayukabiyo? máqtemma anón-awaameqa tarôq kéo-yuwabiyo? ímiye. ³⁰ máqtemma karí-

wáyúkámá mamá atóbaa-yuwabiyo? máqtemma óqain-oqaipike wataáama te-yúwábiyo? máqtemma maan-áípíké aamá waéraa-yuwabiyo? árainuramma ímiye.

³¹ miráimanibo keráwáqá uyátá-maqma-yataaqa Aokaq-Áágómá káyimiqtaba tikáinama minná íráqô-qtataare. íbêqa kemá mú mikákáá anómma amí-yátááqtábá keráwáqá timá-timenune. minná arummá amí-yátáaré.

13

¹ kemá waayúkati yáagaraq Áánûqtunopake kaqtó-wayukati yáagaraq kétunamanibo Áánûqtuni arummá amí-yátááqá ímateq káqo-yuma tirummá íkáyimenama ketáagoma miráuma yubákurai-kaoyakoma áama áyáinikaa íniye.

² Aokaq-Áágómá kemmá Áánûqtuni amuné-áímmá ténúnayaba akoqnááma tímikaitaq máqte-qtataaqtaba kéiteq máqtemma aúpáq-yátááqtábá ítama tágareqanibo óq-wayukama tirummá íma yímênnama minná kemá paátataakaa-nare. Aokaq-Áágómá kemmá tíwaqnaa ínaq itáíq-itaiq kéeq anumá kanaaráq aweqtánúnamanibo kemá waayúkama tirummá íma yímênnama minná kemá paátataare. ³ áwáyoq-wayukaraq ketí máqten-otamma yiménúnamanibo káqo-kayukama tirummá íma yimúnama kemmá íráqôniq íkéumatikaiye. owé. yemmá iyúwáanata kemmá tíkamma ketúma irabí agamá kautínômanibo káqo-kayukama tirummá íma yímikaananama minnágoma ketí tíwîqa íma mamé uwíniye. ⁴ mi-wágómá náawabi káqo-yuma arummá amínanama yaákare kanaaráq awé

íniye. kaayoné-náqá máena íma koyukaayún-naqa máiye. kárún-aimma íma kétiye. wenamáárîq wenaúma íma múte kéyauwiye. ⁵ mi-wágómá káqo-kayukayaba arummá kéyimena yemmá íma anón-aimma téna agamá kégautiye. áqnáabaq wetábá ákái-qtataaqtaba aúyánámmá íma kéitaiye. wemá pááqya-qtataaqtabama áyámma ikéena káqo-yuma wemmá otaammá kuyákáaqtabama íma aákaq kémaraiye. ⁶ min-nákómá náawabi arummá kéyimena waayúkama kúmiq-yataariq kéowanama amuqá ikémaraimanibo yemá arupú kéowanama amuqá kémaraiye. ⁷ náawabi áraimma arummá yímî-waigoma wemá aú-aiqa kémayena ummaa-yátááqá anómma kémayenamanibo arummá paá kéyimiye. maami-qtátááqtábámá aati-aatimá yaákarena awé kéiye. min-nákómá aati-aatimá Áánûqtukaq itáiq-itaiq íyábá yokaa kéena waayúkati íráqôn-aaimma aónaiyaba yokaa kéiye. wemá íma aónaraimma íráqô-qtataaqa abarokáq ínîqtabama paá awé kéiye. ⁸ Áánûqtuni Aágoma keqtáámá arummá amí-yátááqá tímikaiqtaama watúq-watuq umá wániye. Áánûqtuni amuné-áímmá tí-ákóqnáámá tímikaiqtaama ánataginiye. óqain-oqaipeke watáama tí-ákóqnáágáráq tímikaiqtaama ánataginiye. itaí-yátáákógáráq ánataginiye. ⁹ abo íbêqa ketáámá paá yaímma árai-qtataaqtabagaraq paá yaímma Áánûqtuni amuné-áíkáráq kéitaunataamanibo ¹⁰ anaaékaqa itaí-yátááqá mútûq keqtáábímmá abarokáq ínna-yupaama maami pááqyana-itai-yataakoma paá panane umáginiiye. ¹¹ kemá pááqyan-iyapoma máeqa kemá pááqya-noiyapoti watáama tíréq pááqya-noiyapoma yúyánámmá itáaniq umá

túyánámmá ítaraunae. miráimanibo íbêqa kemá anómma káureqa pááqya-noiyapoti yáaimma paábaq yukáune.

¹² íbêkaraq ketáámá árai-qtataaqa kanaaráq íma aónaunatae. íbêqa miráuma táíq urái-kaapopikaa umá íma abarokáq káonaunataamanibo anaaékaqa aúgen-auwaraimma mayéqtaama máqte-qtataaqa ketáái túbáqá abarokáq aónama táganunatae. íbêqa kemá paá pááqyamma káonaune. miráimanibo mi-kánáárqá Ítu Káríqtoma keqtábá ítama tágatukainikaa umá máqte-qtataaqtaba ítama táganune.

¹³ maannáyaba taákaq máráaro. kaumo-yátáákómá watúq-watuq umá wániye. minná ítáíq-ítaiq umá yáqtoqma akoqnáá iyé. íráqô-qtataaqa íma káonauna-yataaqtabataa awé iyé. tirummá amí-yátááqtábá iyé. miráimanibo maami-káúmó-yátáápíkémá mú mikákáá anó-qtataaqa minná tirummá amí-yátááqtábá wáiyé.

14

¹ miráuma áqnáabaqa Áánûqtunopake tirummá amí-yátááqá mayáiyábá tikaíno. mikáké keráwáqá óq-yataaqa Aokaq-Áágómá timínîqtaba tikáinaqa Áánûqtuni watáama waabá-káyúkáráqa tí-ákóqnááyábá tikáino. ² abo mi-káyúkámá náayuwabi Aokaqa-Áágónôpake óqain-oqaiپی te-yúmá paá Áánûqtukaq kétéwanaboana yeqti yáagoma keqtáámá íma tíwáqnaa kéiyé. min-áúpáq-áímmá keqtáámá íma kanaaráq ítama táganunatae. Áánûqtuni Aágoma wenamáa kéitaiye. ³ miráimanibo mi-káyúkámá náayuwabi

Áánûqtuni watáama timá táгаа-yuma mi-kátáánápó kanaaráq mamá óq-wayukama akoqnáá éta mi-kátáánápó yemmá kanaaráq umá yíqtaaiq éta yimakakî kéumayikaae. ⁴ min-nákómá náawabi óqaipike watáama timmá wemá paá wenamáárîq wetábá mamá akoqnáá kéiyе. miráimanibo min-nákómá náawabi Áánûqtuni watáama abarokáq timá tágainnama wemá Ítuqtaba áíkuyo-kayukama mamá akoqnáá kéumayikaiye. ⁵ keráwáqá óqaipike watáama tiyábá kétékaimanibo minnágoma uyátá-maqma Áánûqtun-aama waabá-káyúkáráq tiyábá kétékaiye. timá tágaimma uyátá-maqma anó-mayaimanibo móra-waigoma óq-aipike watáama kétinana káqo-nakoma min-áímmá waeráinama minnágoma Áánûqtuni waayúkama kanaaráq yíwáqnaa íniye.

⁶ ketíbâqawaayuo, keráwáqtôpaq iréq kemá óqaipike watáama timá-timenunama keráwáqá tíwaqnaawaq kéuno? íniye. paá árain-aimma kemá abarokáq túnnama keráwáqá tíwáqnaa kéiyе. paá yaímma itaí-yátááqá tirááténawabi Áánûqtuni watáama waabá-káyúkáráq keráwáqtí táabike túnnama keráwáqá tíwáqnaa kéiyе.

⁷ itáaro. kaapáúmma yemá timá táíq íyatama tébakaq-yuma yemá náaraq umáwaq kaapáúmma tínô? ⁸ móraiқ umá ááyama-aimma waayanaammá íma ítama arutétama yemá náaraq umáwaq ááikaqa yokaa ínô? ⁹ keráwáqá óqaipikemmo watáamo temmá miraráá kéiyе. keqtaágoma áaimma íma wáiyе. káqo-yuma keqtaágoni áaimma íma kéitaawana min-áíkmá paá uwáá keyokiye. ¹⁰ maa-marábímmá taíganin-aimma wáitana móra-mora-

aikoni áaimma wáimanibo ¹¹ kemá min-áíqtábá íma ítama arutéqa maará téq tenúne: “min-nákómá wataáma tin-náqá wemá óq-marabake-nare.” téq tenana wegáráqá keqtábá mirá téna mimórá-áímmá tíniye.

¹² miráitaq keráwáqtábá maará téq kétimatumune. Aokaq-Áágómá akoqnáama timíyábá ôriq umá kétikainaqa Áánûqtuni waayúkama mamá akoqnáa umáyikaiyaba tikaíno. ¹³ móra-waigoma keráwápikémmá óq-aipike wataáma kétinaqa min-áímmá waeraí-ákóqnááyábá Áánûqtukaq nunamupí ítama aónaaro. ¹⁴ keráwárábi kemá óq-aipike nunamummá tennamá ketirun-íyápógómá Áánûqtukaq nunamummá kétimanibo ketúyánápímmá miráuma yawáápi móra-yataaqa íma wáinikaa kéiyé.

¹⁵ miráinaq náaraq ónúno? maará ónúne. minná nunamummá ténááqa ketí tirun-íyápógáráq ketí túyánánápógáráq tenúne. Áánûqtun-awiqa ibí múte yauyónááqa tirun-íyápógáráq túyánánápógáráq tenúne. mirámô onatamá waayúkama arupú umá ítama táganoe. ¹⁶ abo keráwáqá tirun-íyápógáráq waayúkama íma itáiyanaipike kéteq Áánûqtun-awiqa múte yauwíyatama tébakaq-yuma náaraq umáwaq téta keráwáqtí táayabama “miráuma waíno” tino? ¹⁷ keráwáqá íráqôn-aimma téq Áánûqtuqtaba timuqá marakánéq óq-aipike kemmá óq-wayukama umá yíqtaaiq íma kéoe. ¹⁸ kemá Póroma kenamááriq óqain-oqaipe wataáma tenúna-akoqnaama máqtemma keráwáqá uyátámaqma matéq Áánûqtukaq “tíkaiye” kétunnamanibo

19 Áánûqtuni waayúkama mórabi áíkutaawaqa yeráwáqá ítama tágáigaae téq kétune. miráipoana móra-tiyaapaq awaaraq-watáámá ketáabiqtaa wái-waigoma taíbaq-aipimma (1,000) uyátamaqma abarokáq íraqôniq kéiyé. ²⁰ ketíbâwaayuo, túyánápímmá iyápóraa umá íma ítama máero táiyataaqtabama miráuma iyápógoma íma ítáinikaa oro. miráimanibo ketúyánápímmá waayúkaarikaa umá ítama máero. ²¹ ketáái ámáan-aikoma agamatákánnáábíkémhá kétiye:

“kemá óq-aipikemma namuq-wáyúkátí yóyauqnapo ketí waayúkama timá-timenune. miráimanibo íbêkaraq ketí waayúkama ketáama íma ítánoe.” téna uyátárai-nakoma kétiye. téna yainánîqtaba kétiye.

²² óqain-oqaimma minná Ítukaq íma ítáíq-itaiq kéo-kayukayaba Áánûqtuni awaaméré. miráimanibo Áánûqtuni amuné-áímmá waabá-káyúkátí yúbáq tenanataámá Ítukaq áqa ítáíq-itaiq kéo-kayukama yíwáqnaa kéiyé. ²³ áqnáabaqa kékén-áímmá timá tímeno. keráwáqá máqtemma móra-mora-yuma mimórá táoqa óqain-oqaipeke áíkuma watáama kétéyanama maará-qtátááqá kanaaráq pááq íniye. ítáíq-itaiq íma ínna-nakoma keráwáqá áíkuyopi írenama wemá keráwáqtábámá téna “aíbôq-wayukae” tíniye. ²⁴ miráimanibo wemá kéinaqa Áánûqtuni watáama abarokáq tíyanama wemá ítama kétégena wení kúmiqtaba wenamáárîq wetábá maqmá aónaniye. ²⁵ wení aúpáq-áuyánáqtábá kétéyanama wemá kéitenama awáutena óipi yawááq-urena Áánûqtukaq nunamummá tíniye.

keráwáqtábámá téna “árainmma Áánûqtuma yetê máiye” tîniye.

²⁶ ketíbâqawaayuo, miráuma maannâ íráqôn-amaan-aine. keráwáqá mórabi áíkuteqa náawabi Áánûqtun-awiqa ibí múte yauyénabi náawabi yiráátinabi náawabi árain-aimma Áánûqtuma wemmá ámîqtaba tinnawabi náawabi óq-aipike watáama kétinana kéqo-wama min-áímmá waeránama mi-máqté-qtátáárîq íyamma Áánûqtuni waayúkama umá yíqtaaiq éra itáíq-itaiq kéo-kayukama mamá akoqnáá umáyíkáaro. miráráá oro.

²⁷ keráwápíkémhá yaímma-yuma óqain-oqaipeke watáama ténéqa paá kaayaq-wáígóbi kaumo-wáígómá tino. móra-mora-yuma áqnáabaqo tinnawaigoma awé kéiyana wemá tíma ánatatuwainaro. miráinana káqo-wama min-áímmá kéwaerena áaimma timá tágaino. ²⁸ miráinana mórama min-áíkóní áaimmo kanaaráq waeránîn-naqa ímo máinama óqain-oqaipekemma mórabi áíkuiyakaqa ítero. ímibo mi-káyúkámá paá yúyánánóbáqá óqain-oqaipekemma Áánûqtukaq tero. ²⁹ keráwápíkémhá yaímma-yuma Áánûqtunopake watáama matétama paá kaayaq-wáígóbi kaumo-wáígómá tino. tébakaq mi-kátááyábá yúyánámmá itáaro. ³⁰ minnámo itáiya-kayukabikemma móra-nakomma Áánûqtuma min-áíqtábá aúge-qtataaqa aráátínanama watáamo tinna-nakoma paátí kémaena min-nákómmá ayuwáinana wemá aráátínna-wataama tino. ³¹ abo máqtemma keráwáqá watáama tînô-kanaama waíno. mirámô íyamma máqte-kayukama yiráátima aruténa umá yíqtaaiq íniye. ³² mi-káyúkámá náayuwabi

Áánûqtuni watáama waabá-káyúkágáráq títábá akoqnáama matétama yemá yeqtí yúgoni akai-yátááqá íwáraaro. ³³ abo taákaq máráaro. Áánûqtuni áaimma íma ánáamma karáníbo wenáaimma wepáq-wepaq umá kaayoné-yátááqíye.

³⁴ aaragóqtábámá ketáái áaikoma maará kéíye. ketáámá mórabi álkuteqtaama aaragómá ááyama-aimma íma kéte. Ítíráaeo-wayukati ámáan-aikoma téna “aaragómá yaákareta máero.” kétiye. ³⁵ yeqtí naaúpaqa yiwaikókáq ítama aónaaro. ketáái áaimma kéwareta ketáámá mórabi áikuyunaraqtaama aaragómá ááyama-aimma íkéte. ³⁶ maanná taákaq máráaro. áqnáabaqa Áánûqtuni watáagoma Korítiani-marupake íma iráíye. keráwáqá kenamáa Áánûqtuni watáama íma ítareqa íkéwaraae. ímiye. keráwáqá paá keráwáqti ámáan-aimma kéwaraae.

³⁷ miráinana móra-waigomma Aokaq-Áágómá wení arunóbáqá ógirainawabi mórama akoqnáama maténa Áánûqtuni amuné-náqá máenama maannáma aónáino. kemá uyátárai-nakoni ámáan-aimma kágayaune. ³⁸ wemá maamin-ááímmá íma waráinaqa wenáama íma ítáaro.

³⁹ ketíbâqawaayuo, móragaraq kemá kétima-timune. Áánûqtuni watáama waabá-káyúkátí yúbáqá títábá tikaíno. yaímma-yuma óqain-oqaipeke watáama tínéta kéíyaqa íma yubínikaaro. miráimanibo máqte-qtataaqa wepáq-wepaq umá arupú íno. ⁴⁰ missing?

15

¹ ketíbâqawaayuo, min-áté-wátáámá Ítuqtaba

keráwáqá timá tímikaunama taákaq makéq yáqtokaae. ² mi-kátáánápó keráwáqá paá itáíq-itaiq kéiyana Áánûqtuma keráwáqá atóbamatikaniqtaba tíwáqnaa kéiyé. káqon-aikoma keráwáqá mamá iráqôniq íma umátikaniye.

³ miráuma áqnáabaq árain-aimma matáunnama keráwáqá tímikaune. maannáe. Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáábímmá téna “Ítu Káríqtoma kukéna ketáái kúmiqtaba puíniye” kétitana wemá mirá-uraiye.

⁴ wemmá uqtamákaawana kaumo-yúpáámá kóitana Áánûqtuma wemmá itó-umakaraiye. mi-kátáámá weqtábá Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáágómá kétimma miráuma abarokáq pááq uraiye. ⁵ wemmá Pítaama káonaitata mikáké títaupake kaayaqá Ítuni iyápó-annama wemmá aónaraae. ⁶ mikákémmá anaaékaqa taígani-kayukama (500) yegaráq mimóra táoqa wemmá aónaraae. mi-káyúkábíkémmá taíganimma íbêkaraq paá máawatamanibo yaímma pukurááe.

⁷ anaaékaqa Yêmiti wemmá aónaitata mikákémmá máqtemma tímáyíkarai-kayukama wemmá aónaraae. ⁸ kemá írêqa wemmá aónatuweq páátákáá waéqma uráune. ⁹ máqtemma tímáyíkarai-kayukabikemma kemá márú mikákáá maqnémúne. mi-káyúkámá Ítuqtaba mórabi áíkutaa-kayukamma kemá yawítíyikanaaq maqmá aónaraunaboq kemá tímáyíkarai-nakoqtabama kemá íma kanaarácq íráqô-naqune. ¹⁰ Áánûqtuni íráqô-qtataakoma paá mirá kéumatikaitapoq kemá tímátíkarai-naqune. min-íráqó-qtátáákómá wenôpake tímikaimma

íma paáyabae. abo kemá tébakaq timáyíkarai-kayukama uyátá-maqma kemá mayaímá matáune. miráimanibo kenamáa kemá ímataupo. ímiye. Áánûqtuni íráqô-qtataakoma kepíké mirá-uraiye. ¹¹ anó-qtataaqa Áánûqtuma watáama tin-náqá ímáíye. máqtemma timáyíkarai-kayukama waabá-káyúkáráqá ketáámá mimórá-ááín áátuqma kétunatae. miráimanibo anó-qtataaqa maará kéíye. keráwáqá mi-kátáámá itáíq-itaiq urááe.

¹² ketáámá téqtaa “Ítu Káríqtoma pukáipike itó-uraiye” kétunatae. miráitaq keráwápíké yaímma-yuma nôraq itatawáq téta “máqte-kayukama pukáapikemma íma itó kéoe” téta kéteo? ¹³ máqte-kayukama pukáapikemma íma itó kéíyanama Áánûqtuma miráuma Ítu Káríqtomma íma mamá itó-umakaraiye. ¹⁴ ánibo Ítu Káríqtoma pukáipike íma itó-urainanama ketáái táagoma paátataaqa wáitana keráwáqtí itáíq-itaiq í-yátáákáráqá paátataare. ¹⁵ ketáámá téqtaa “Áánûqtuma Ítu Káríqtomma pukáipike mamá itó-umakaraiye” téqtaa túnnataama kaaqaari-áínáq kétunatabiyo? maaminnáyaba túyánámmá ítama arútáaro. abo máqte-kayukama pukáapike íma itó-uraiyanama Áánûqtuma Ítu Káríqtomma pukáipike íma itó-umakaraiye. ¹⁶ máqte-kayukama pukáapike íma itó kéíyanama Ítu Káríqtoma íma itó-uraiye. ¹⁷ abo íma itó-urainanama keráwáqtí itáíq-itaiq í-yátááqá arábitana keráwáqtí kúmiq-yataaqa paá wáíye. ¹⁸ Ítu Káríqtoma íma itó-urainatama yemá wekáq itáíq-itaiq uréta pukáa-yuma yemá yawítígurae. ¹⁹ ketáámá Ítu Káríqtoqtaba awé kéeqtaa íkáonanataama

paá maa-márábín-áúwáráíqtábá káqo-kayukama keqtaáyábá yirummá oro.

²⁰ miráimanibo árainmma Ítu Káríqtoma pukáipike itó-uraiye. máqtemma pukáa-kayukabikemma wemá áqnáabariq umá pukáipike itó-urena matúq-matuq umá mái-auwaraimma matáiyé. ²¹ kímora-naqa Áátaama wemá kúmiq-yataariq uráitababoaqtaa ketáámá képuyunataamanibo óq-naqa Ítu Káríqtoma wení akoqnaágoma puí-yátáákómmá anómma uyátá-maqma wáiqtababoaqtaa ketáámá pukáanabikeqtaa kanaaráq itó-onunatae.

²² ketáámá máqtemma Áátaan-annabike iráunayababoaqtaa ketáámá képuyunataamanibo Ítu Káríqtokaq aúge-tuwaraimma kémayaunatae. ²³ ketáámá móra-mora-yutaama Áánûqtuma awaaméqá umákai-kanaaraq keqtaámá mamá itó-umatikaniqtaae. Ítu Káríqtoma áqnáabaq itó-uraiye. ánibo wení yawwéqma kumínî-kanaaraq wení waayúkama yemá pukáapike itó-inoe. ²⁴ Ítu Káríqtoma aamá tínana máqte-kamaanigaraq máqte-naapaakaraq máqten-akoqnaagaraq ánataginoe. mi-kánááráqá maa-márágóní aqtó-kánáámá pááq íniye. Ítu Káríqtoma wení waayúkama aboámá Áánûqtumma amíniye. ²⁵ wemá wenamá anómma yabi í-náqá (kíni) máinana wení namuro-wáyúkámá Áánûqtuma wenáítuq aménáápáqá mamá yikáina-awaataq wíniye. ²⁶ írêq-namuro-yataaqa minná puíyé. ánibo puí-yátááqá Ítuma yawítíyuwaniye. ²⁷ minnáyaba Áánûqtuni watáama agamatá-kánáábímmá kétiye:

“Áánûqtuma máqte-qtataaqa Ítu Káríqton aítauq aménáápáqá makáiyē.”

téna kétiye. Áánûqtu wenamáa Ítu Káríqtoni náápaakon aménáápáqá íma mániye. abo Áánûqtu wemá máqte-qtataaqa Ítuni náápaakon aménáápáqá paá kémaraiye. ²⁸ máqte-qtataaqa áanikomma ámikain-naqa Áánûqtuma máqe-uraiye. ánibo máqte-qtataakoma Ítuni náápaakon aménáápáqá wáinana áanikoma wenamáa aboámá Áánûqtuni náápaakon aménáápáqá mániye. mi-kánáámá pááq ínanama Áánûqtuma mú mikákáá uyátárai-nakoma máqte-kayukati máqte-qtataaqa mániye.

²⁹ tímá tíméro. pukáa-kayukama íma itó íyatama waayúkama nôraq itaráq nommá pukáa-yuyabama képeraao? ³⁰ owé. nôraq itatawáq waayúkama yemá keqtábámá íyámma kéumatikaa? ³¹ ketíbâqawaayuo, Ítu Káríqtoma ketáái uyátárai-nakoma keráwákáq nôrawabi umátíkáiqtabama kemá keráwáqtábá keti túma mamé kéuyune. minnýyaba máqte-tupaama kemmá tíkamineta maqmá káonaae. ³² itáaro. Ipítiani-marupaq kemá áwáábíq-wakote ááiqa uráunama nôraq itaráq mirá-urauno? ketáyababoq mirákómmá uráune. pukáa-kayukama ímo itó íyaqtaama ketáámá maa-márábí-káyúkaráá umá maará téqtaa tenúnataabiyo? yemá maará téta kéte: “aabáyaama puyónúnaboaqtaa omáqá agamá kéneqtae.” téta kéte. mirá téqtaa tenúnataabiyo? ímiye.

³³ óq-wayukama íma iyuwáiyatawaq keráwáqá makátero. keráwáqtê táí-wayukama aanábóíq umá ureíre kététa yemá keráwáqtí íráqôn-aaimma

mamá táíq ínoe. ³⁴ miráinaq túyánámmá ítama káruteraq kúmiq-yataaqa ókaraq íoro. tigaemá kéitapoaq keráwáqá kétima-timune.

³⁵ miráimanibo yaímma-wayukama maará téta ítama aónanoe: “náaraq umáwaq pukáa-kayukama itó kéoo? yeqtí yúgoma náaraq ínîyô?” téta ítama aónanoe. ³⁶ aíbôq-wayukama mirá téta ítama káonae. ítáaro. keráwáqá ánayumma uqmáráawanama áqnáabaqa ánayukoma íma puínanama ánôqa íma utániye. minnáyaba keráwáqá káonae. ³⁷ anaaékaq ánôqa utái-qtataakoma íma kéubobo paá ánayumma keráwáqá kéuboe. ³⁸ mikáké Áánûqtuma min-ánáyúkómmá matoráikáae téna ítáin-auma kámiye. ókon-okon-anayukomma ókon-okoma yúma kéyimiye. ³⁹ máqten-augoma íma mimóráíq kéiyee. waayúkati yúma wáitana wáywaakon-auma wáitana numagón aúma wáitana noyáákoni aúma wáiyee. ⁴⁰ yanaammá óq-yuma wáitana maakáqá maa-márábímmá óq-yuma wáiyee. yanaammô wáin-auraqa tágama-yataaqa wáitana maa-márábí wáin-auraqa óq-tagama-yataaqa wáiyee. ⁴¹ aabaúgóní tágama-yataaqa wáitana wíyôkoni óq-tagama-yataaqa wáitana wiyókóní óq-tagama-yataaqa aokaq-aokaq wáiyee.

⁴² mórai q umá waayúkama pukáapike itó íyamma yeqtí yúgoma waéqma ôriq íniye. naayón-áúgómá ánayukaa kéiyee. yemá uqmáráawata marabí kúpuyoe. aúgen-augoma naayón-áúráké utaréna íma ókaraq puíniye. ⁴³ arááq-auma marabí máráawana kégabiraimanibo aúgen-augoma itó-urena tágama-yataaqa kémayaiye. arááq-auma marabí máráamma akoqnáama íwáimanibo itó-urenama anón-akoqnaama kémayaiye. ⁴⁴ min-áúmá marabí

uqтамáráa-waigoma amakóráá kéimanibo itó-urenama aágoraa kéiye. maa-márábí wáin-augoma amakóráa kéitana amanna kuyéna áápariq kéiye. miráinana min-áúgómá anaaékaqa puíniye. óq-auma Áánûqtute wáin-augoma aágoraa kéitana amanna íkuyena áápariq íkéiye. maan-áúgómá íma puyéna watúq-watuq umá wániye. ⁴⁵ minnýaba Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáágómá kėtiye:

“áqnáae-Aataama kémai-nakoma káuraiye.”

téna Áátaani aúgoma maa-máráyábá aúwaraimma Áánûqtuma ámikaine. miráimanibo Ítu Káriqtoma irêq-wayukama aúwaraimma yímikaimma wemá matúq-matuq umá mái-auwaraiqtaba pááq uráiyе. ⁴⁶ min-áúwáráímmá maa-máráyábá áqnáabaqa iráiyе. min-áúwáráímmá aágoqtaba anaaékaqa iráiyе. ⁴⁷ áqnáabaq-nakoma marabíké iráimanibo káqo-nakoma Áánûqtuni márûpake iráiyе. ⁴⁸ mi-káyúkámá maragónnámá máa-yuma áqnáae-nakoraa umá mááe. ánibo wemmá mararáké Áánûqtuma tarôq umákaraine. mi-káyúkámá Áánûqtuni márûkonnama máa-yuma min-náqá Áánûqtuni márûpake wekáá umá mááe. ⁴⁹ íbêqa ketáámá min-náqá mararáké tarôq urái-nakaa umá máunataamanibo anaaékaqa ketáámá min-náqá Áánûqtuni márûpake-nakoraa umá mánunatae. ⁵⁰ ketîbâqawaayuo, keráwáqá kétima-timune. minná amakógáráq naægáráq Áánûqtuni márûpaqa íma kanaaráq wániye. ítáaro. nóinawabi pukína-yataakoma matúq-matuq umá mái-auwaraimma íma kanaaráq mayánoe.

⁵¹ íbêqa kemá aúpáq-yátááqá timá-timenune.

ketáámá máqtemma ketáái túgoma íma puínîmanibo ketáámá máqtemma mamá waeránúnatae. ⁵² páátákáá aúrakoma aúnááqtakaa yiníq ínana kaqtó-nakoma Áánûqtunopake aqtó-kánááráqá werôqa yínaqtaa ketáámá máqtemma mamá waeránúnatae. werôqa kéyinatama pukáa-kayukama áqnáabaqa itó-inoe. móragaraq íma puínoe. ⁵³ ketáái táaimma íbêqa kenaaráq yawítíginimanibo ketáái aúge-taaimma waeráinama íma kanaaráq yawitíniye. ⁵⁴ puí-áúwaráikómá waéqma ípui-auwaraimma aurániye. ketáái táaikoma kanaaráq pukéna waéqma aati-aatimá ípuiniye. mi-kánááráqá Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáábí wáin-aikoma abarokáq pááq íniye:

⁵⁵ “wemá puí-yátáákómmá uyátáraiye.

miráuma puí-yátáákómá keqtaámá íma uyátainana puí-yátáákóní akoqnaágoma keqtaámá íma kanaaráq túpuiniye.”

téna kétiye. ⁵⁶ kúmiqtababoana puí-yátáákómá keqtaá túpuinin-akoqnaama matokáiyé. ániibo ámáan-aikoqtababoana kúmiq-yataaqa mamá abarokáq awíqme kéin-aikoma keqtaámá kéyainaiye.

⁵⁷ ááqibo miráipoaqtaa Áánûqtukaq “tíkáiye” kéteqtaa wenáwîqa múte yauyónatae. ketáái uyátárai-naqa Ítu Káriqtomma timákaraitaqtaa íbêqa ketáamá puí-ákóqnaágóní aménáápáq íma máunatae.

⁵⁸ miráuma ketíbâqawaayuo, akoqnaá umá máeraq káqo-kayukama íma iyuwáiyatawaq keráwáqá mamá aqnúníq umátíkáaro. uyátárainakoni mayaímá mamé kéuyeraq maannáma taákaq máráaro. keráwáqtí mayairákémmá íráqôn-aramma iyániye.

16

¹ Íbêqa móneqa yorupamá Áánûqtuni waayúkama yimíyábá tenúne. Karétia-marabaq-wayukama Ítuqtaba mórabi áíkuma máa-yuma timá-yikaunata náaraq umáwabi yorupaíyábá yiráátunnata kéyorupaae. keráwákáráq mórariq umá yorupaaro.

² máqte-Totaagoni áqnáabaq-yupaama keráwáqá máqtemma móra-mora-yuma keráwáqtí meyápíké yaímma akáma paábaq kémaraiyan-awaataq yenúne. miráiyamma kemá yamáaraanaraqa ketáámá íma yorupánúnatae.

³ mikáké yaímma waayanaammá mi-mónéqá maméta Yérútaárebaq wínôqtaba aúyaq-maraaro. aúbama agamátéraq yeráwáqtábámá keráwáqtí náápaamma matááe téraq timáyikaiyatawaq kekáq íyaraq kemá Póroma yemmá Yérútaárebaq timáyíkáanata oro.

⁴ keráwáqá keqtábá íyaqa kemá uréq yemmá ko yiwíqme Yérútaárebaq onúne.

⁵ áqnáabaqa Maaterónia-marabaqa kótámaqtuweq mibákémmá keráwáqtôpaq kuma timónanune.

⁶ kemá keráwáqtêma mibáqá yaugiq-kánáábínáq mûtûq-kanaawaq koma mánuno? íma itáunamanibo kemá keráwáqtê yaímma-kanaama koma kémaenaq mikákémmá timátikaiyaq ónaae tenna-márúpáq kóonune.

⁷ kemá yénúnnama keráwáqtê paá pááqya-kanaama máiyataba íkétikainamanibo uyátárai-nakoma akáinaqa kemá keráwáqtê yaímma-wiyomma mánune.

⁸ Péqtakoti-awaataq-kanaama kótámaki-aawaqa nátuwaiyana kaayaqté-kaayaqte-wayukagaraq tiyááká-wayukae áiyayaa (50)-kanaama maakáqá Ipítiani-marukaq mánune.

⁹ ketí mayaiyábámá

maakáqá taíganimma Áánûqtun-aama itaíyábá káyikaimanibo miráuma taíganimma yegáráq keti namuro-wáyúkáé.

¹⁰ Tímotima wemá Kórítiani-marukaq yínaqa naaúpaqa awíqma ákareraq íráqôniq umákaaro. abo wemá kemá únnaiq umá uyátárai-nakoni mayaímá kémayaiye. ¹¹ máqtemma keráwáqá wemmá tikaq akéraq amuq-yatáápi timákaiyana ketôpaq yíno. ketíbâqawaaraa-kayukate yagaroqtamá yínîqtaba awé kéune. ¹² ketáái tíbâqawaaraa-naqa Aapóromma káqo-tibaqawaayute yagaroqtamá keráwáqá ko timónaikaae téq wekáq inaa tiráune. miráimanibo Aapóroma téna Áánûqtuma íbêqa íkákaiye tiráiyé. miráipoana wemá kanaarác winénama wemá pááqya-kanaabi keráwáqtôpaq wíniye.

¹³ kanageq umáwaq keráwáqtí itaíq-itaiq í-yatááqá yáqtóráaro. inaamu kéyeraq ikatîqa íoro. ¹⁴ nôrawabi kéeqa káqo-yuma kaayoné-yatááqá yiráátero.

¹⁵ ketíbâqawaayuo, Tépanatiqtabama taákaq makáá íyabiyo? wegárác wení aara iyápógaraq máqtemma Karíki-wayukabimma áqnáabaqa yemá Ítu Káríqtokaq itaíq-itaiq urááé. yemá Áánûqtuni waayúkama yíwáqnaa íyábámá akoqnáá umá mayaímmá mamá mirá-uraae. ¹⁶ ánibo kemá akoqnáá umá keráwáqá kétima-timune. minná mirá-káyúkágárác yeté kaqtó-mayaima kémayaa-kayukagaraq uyátárai-nakoqtaba yeqtí yáaimma wáráaro.

¹⁷ Tépanatigaraq Potunáátatigaraq Ékigaraq kemmá Ipítiani-wayukati-marupaq iréta timónaraaqtabama timuqá kémaraune. kemá keráwáqá timónanaaq uráunamanibo keráwáqá

íma mikáqá máawapoq kemá yemmá káyimone timuqá makáune. ¹⁸ keráwáqtábá aati-aatimá mirá-umatikaaniq umá yemá kemmá tiwíketa ketí túyánákómmá mamá áráwáá umátikaraae. miraráá-káyúkámá aati-aatimá yemmá tikaq múte yíkáaro.

¹⁹ Áánûqtuni waayúkama Étia-marabaqa máqten-aupakemma mórabi áíkutaa-yuma keráwáqtábá miráo-maarao-aimma kétimatikaae. Akírayaa Patíra ye-áúkákáráq Áánûqtuni waayúkama yenákátí naaúpaqa yama áíkuyo-yugaraq keráwáqtábámá ôriq umá miráo-maarao-aimma kétimatikaae.

²⁰ máqtemma Ítuqtaba tíbâqawaaraa-kayukama keráwáqtábá miráo-maarao-aimma kéte. keráwáqá wenáóna-wenaona kéeqa tíbâqawaaraa umá tótó oro.

²¹ íbêqa kemá Póroma tiyáánapo aqtó-wátáámá kágayaune. ²² móra-waigoma uyátárai-nakomma arummá íma amínama wemmá yawááq íno. uyátárai-nakoma Ítu Káríqtoma wení íráqô-qtataakoma keráwáqtê waíno. ²³ ketí kaayoné-yátáákómá keráwáqá náayuwabi Ítunnama máayubaq kényuwaune. miráuma waíno. ²⁴ missing? kemá Póroe.

Tóqtanima agatáiyé.

áugen-anona-anon-aimma
Genesis 12-22 and The New Testament in the Usarufa
Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen na sampela hap Buk Stat long
tokples Usarufa

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Usarufa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

0cfeeb85-a1ae-5e2f-a3f0-4c221d1d6c84